

СЛОВО ПРОСВІТИ

ГАЗЕТА ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЧИСЛО 3-4

ЧЕРВЕНЬ 1995 РОКУ

10 / ХРОНІКА АРЕШТІВ, РОЗСТРІЛІВ

11 / ЗАКОН ОЙКУМЕНИ

13 / ДНО ВІТАЛІЯ КОРОТИЧА

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ

ВИБОРЮЄМО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІТИКУ

Дорогі друзі «Слова Просвіти»! Віднині наша газета буде виходити в Києві, а її постійний додаток «Дивосил» повертає собі стару назву «Народний лікар» і залишає незмінною житомирську прописку, примноживши список просвітянських видань.

Це рішення, незважаючи на всі наші економічні складнощі, викликані нагальним зауванням сьогодення: в цей час, коли інформаційний простір України окуповано російськомовними виданнями різної спрямованості, «Слово Просвіти» стане головною трибуною просвітян, підпорою інших просвітянських видань, — а їх близько двох десятків в усіх регіонах України, — в змаганнях за нашу державність, твердо відстоювати свою національну позицію, не віддасть на поталу українське слово, українську культуру, релігію і духовність.

Говорити про проблеми, які буде висвітлювати «Слово Просвіти» в Києві — значить говорити про загальні проблеми України. Історично склалося так, що існували вже майже незалежній державі, «Просвіта» переборює ті ж труднощі, які судилися їй під час колоніального її існування.

Тільки для тих, хто не хоче чути і бачити, хто живе з ностальгічним щемом за минулім, секретом є те, що «московські люди» (вживаю цілком історичний термін) роблять все, аби зруйнувати нашу економіку, дестабілізувати соціальну обстановку, аргументуючи це твердження: «націоналізм привел нас к этому состоянию». Та хибна теза, яка пролунала з вуст Президента Л. Кучми, що «національна ідея не спрацювала», дуже вдало використовується російськими засобами масової інформації. Не пропонуємо своєї аргументації, своєї ідеології — значить капітулювати. «Просвіта» ж дотримується національних пріоритетів у всіх сферах і витворює відповідну ідеологію. Власне, ми виконуємо державну програму по формуванню національної свідомості, поступово вихопуємо громадянині — справжнього патріота своєї землі. А це можна робити тільки інформаційно. Деяких — і не лише серед звичайних обивателів — лякає надмірна радикальність у просвітянських гаслах: «Тільки і лише національне». Ні, це не є насильницька націоналізація, як кричать різної масти «поборники інтернаціоналізму». Це є поверненням того, що було у нас відіbrane, і це треба всім відзначати. Всі запозичення треба віддати — і нав'язані російську лексику, етичні норми нашого «старшого брата», і його менталітет. Спопідчуюмо одвічні принципи української людності — моральні, етичні, естетичні, які були сформульовані «Просвітою» ще тоді, коли вона засновувалася. І сьогоднішня «Просвіта» ставить дотримання їх своїм надзвичайним запданням.

Продовження на с. 2

УКРАЇНА: ЧЕТВЕРТА СПРОБА

або ЧИ ВИЖИВУТЬ УКРАЇНЦІ?

ПІСЛЯ ТРЬОХ З ПОЛОВИНОЮ РОКІВ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ — УСЕ ЩЕ СПРОБА? ХОЧА ДЕРЖАВУ НАШУ ВІЗНАВ УВЕСЬ СВІТ І ЇЇ САМОСТІЙНІСТЬ НАЛЕЖНО МАТЕРІАЛІЗОВАНО? ХОЧА ПРОТИ НАС НІХТО НАЧЕБТО НЕ ВОЮЄ І ГРОМАДЯНСКА ВІЙНА НЕ ПОЖИРАЄ ЗДОБУТЕ?

Як засвідчують соціологічні опитування, нині, якби проводився референдум, за українську самостійність проголосували б значно менше мешканців країни, ніж у грудні 1991 року. На третьому році нашої незалежності в українському парламенті представники його найбільшої фракції, КПУ, в річницю більшовицького перевороту в Росії виставляють перед собою прапори СРСР — держави, у складі якої Україна не мала ніякого суверенітету, а українці — ніяких перспектив вижити як етнос, як окремий народ.. Тоді само, в день тієї ж річниці, перший заступник Голови Верховної Ради, представник аграрної фракції в ній, кількісно другої після Компартії, ішов у колоні демонстрантів під прапорами тоталітарної більшовицької імперії та портретами її творців — Леніна і Сталіна. Голова парламенту заявив згодом, що, якби був того дня у Києві, теж приєднався б до демонстрантів. За півмісяця до історич-

них, по суті антидержавних, демонстрацій, 21 жовтня 94-го року, Президент України Леонід Кучма на засіданні Ради гостей держав — учасниць СНД підписує в московському Кремлі Меморандум під назвою «Основні напрямки інтеграційного розвитку Співдружності Незалежних Держав». Цей Меморандум є виразним проектом переворення СНД на єдину федераційну державу — навіть не на конфедерацію (союз) держав! Ось його основні положення — цитую: «формування ефективної інтеграційної структури Співдружності», «постановлення формування спільного економічного простору» і «спільного ринку з безперешкодним рухом товарів, послуг, капіталів і трудових ресурсів»; «формування системи безпеки Співдружності на основі Договору про колективну безпеку від 15 травня 1992 року»; «кооперування військового

Продовження на с. 4-8

14 червня у Києві розпочав роботу Всеукраїнський форум «Інформаційний простір і безпека України». «Просвіта» ще раз звертає увагу громадськості: національна ідея, ідея державності, ідея відродження української культури, української мови повинні володіти цим простором безрозрідально!

Звіт про цю подію читайте у наступному чиселі.

Закінчення. Поч. на с.

Від дитини до українського війська — ось чому ми надаємо однакової ваги і програмі «Українське дошкільнятко», і наші роботи в війську, куди з допомогою просвітін прийшла історична, художня, релігійна українська література.

Ми активно працюємо в релігійній сфері — опираючись на Київський патріархат і греко-католицькі, — разом з ієрархами закладаємо Церкви, видаемо бюллетні, тощо. Адже Україна з діадами дотримується християнської моралі, бо мали прадавню культуру, світогляд, вірячи в те, що Бог прихильний до нас.

Українці дали світові видатних діячів у різних галузях, а нам накидають думку, що ми неспроможні побудувати державу, що дадуть її нам тільки чужинці. «Просвіта», на перевагу надпотужним засобам російських мас-медіа, які мають всі можливості для «обробок мозгів», пояснює своїм співгромадянам, що ми рівні і самодостатні — ми зробимо це самі, тільки треба до-класти розуму і рук, опираючися виключно на національні шеї і ґрунт, які завжди тримали Україну і зберегли її. А «Просвіта» завжди була оберегом України, і справжні державотворці це розуміють.

Ні, не «Знання», що жило, послуговуючись «Кратким курсом...», ні наскрізь антинаціональний «Прометей», ні телебачення, де немає жодного національного канала, зате десятки зрусифікованих «ТЕТів», «ЮТАРів», «Гравісів», «Тонісів», десятки видань, об'єднаних спільним бажанням зробити із самостійної України «пшик», не стануть на підмогу нашему Президенту, хоч він і зоріентований на рати-кальні дії. Якщо не буде оперти на патріотичне, серцевинне — не буде ніяких здобутків у жодній площині. Здається, що у верховних ешапонах влади не хотять помічати патріотично напаштованих організацій, а даремно. Нині насто ушільноється незрима духовна речовина, а це передбачає вибух. І є сили, котрі ту вибухову енергію можуть використати так, що вона змече все. Взагалі, політична ситуація в державі нині є монологічною, «Просвіта» ж закликає до діалогу. І у своїх концептуальних засадах дотримується саме цього. На нашу думку, діалогові сприяла організована в рамках Слобожанського Великодній конференція «Роль Слобожанщини в історії і духовному розвої України», — серйозний обмін думками між співрозмовниками, які толерантно ставляться доожної точки зору, і поставила потрібні наголоси у нашій загальній меті — сприяти духовному відродженню Слобожанщини і об'єднанню українців східних земель навколо ідеї розбудови незалежної України.

Потенціал «Просвіти», її друкованих видань великий і серйозний. І хоч ми не маємо коштів, зате маємо ентузіазм і інтелект, а це не так уже й мало.

Нарешті ми виходимо із своєю телепрограмою — «TV-Просвіта». Важко вона собі торує шлях, не маючи фінансів. Але ми віримо, що знайдеться свідомі національні сили, що підтримують її.

14 червня «Просвіта» проводить Всеукраїнський форум «Інформаційний простір і безпека України», аби ще раз поставити питання, про які ю вестиме мову майбутній і наступні випуски «Слова Просвіти». Національна ідея, ідея державності, що відродження української культури повинні володіти цим простором безроздільно, і «Просвіта» докладе всіх зусиль, аби це дійсно збулося. Хай допоможе нам Бог!

Павло МОВЧАН,
народний депутат
шef-редактор «Слова Просвіти»

«КАКАЯ РАЗНИЦА?» — ПРИНЦИПОВА

В нашому українському Куп'янську дванадцять років тому була одна російська школа — № 6 — і українські школи — №№ 1, 2, 3, 4, тепер усі ці школи мають статус російських.

Навчання в автотранспортному технікумі, медичному училищі, трьох ПТУ проводиться теж російською мовою. Такий стан речей керівники міста і міськвою мотивують тим, що нібито «родители не жалють» навчати своїх дітей рідною мовою. Насправді це не так.

З метою вивчення думки батьків, вихователів, учителів шкіл членами творчества «Просвіти» З. Воронцовою, Ф. Птушко, В. Ковалевим та головою міської організації УРП Т. Бесарабовою було проведено рейд у дитячих садках №№ 3, 4, 6, 9. Завідуючі, крім «Орленка» 9, що на пл. Жовтневій, дали списки дітей, котрим у наступному році йти до школи. Понад половину груп по садках — україномовні, але їх у школі № 1 не чекають, підручників не придбали. Було опитано близько 100 батьків, діти яких у вересні 1995 стануть першокласниками. З результатів цього опитування видно, що майже 50 відсотків батьків бажають, аби їхні діти навчались мовою українською. Але і з другої половини не всі батьки категорично за російську мовою навчання, частини з них ще не визначились, частина з цього питання ставиться байдуже, а дехто заявив, що змушений віддавати своїх дітей до російських шкіл тому, що вище, середні-спеціальні та професійні навчальні заклади — російськомовні, і навчались в українській школі через це сенсу немає.

Поодинокі українські класи, що відкриті в деяких школах, переповнені, знаходяться в повністю російскомовному оточенні, зазнають глувування, українськомовні для кожного учня. В разом з нами відповідальні чиновники не приховують своє зневаги до української мови, свого протистояння її введенню. Наприклад, голова міськвиконкому В. І. Потапов сказав: «Как захотят родители», сам читить спротив розгляданню на сесії питання про статус української школи № 1. Хто ж, якнебатьківщо чекають! Завідуючий міськвиконкому Г. Мусієнко відповів нам: «Какая разница, на каком языке учиться?», адіректор с/ш № 1 (школа весь час була українською) В. О. Гонта прямо заявила: «Я преподаватель исто-

рии и утверждаю, что на Слобожанщине украинского языка никогда не было».

А корінні жителі добре знають, що раніше у нас тут чути було тільки мову українську. До речі, Полтавщина теж входить до Слобожанщини, і що, там теж не було української мови?! Виникає природне питання: з такими ось відверто українофобськими настроями чи можна займати відповідальні посади в шкільній системі та ще й навчати наших дітей історії?!

Дехто з батьків скаржиться нам: серйозною перешкодою до навчання українською мовою є і те, що школи розподілено за певними вулицями. Шо ж з того виходить? Наприклад, середні школи №№ 1 та 6 знаходяться поруч, але якщо батьки захочуть віддати дитину до українського класу, то її не заразиту, бо її вже закріплено не за цією школою, а змусяте віддати дитину до школи № 6, де українських класів немає. Мотивація та ж сама: «А какая разница?» Принципова!

Заявляємо: в Куп'янську чиниться відвертий саботаж і організований спротив з боку місцевих владей, в першу чергу голови міськвиконкому В. І. Потапова та зав. міськвиконкому Г. М. Мусієнко відкриття українських шкіл.

Твердження «родители не жалуют» — с безпідставною вигадкою самих чиновників. Ми категорично вимагаємо від владих структур та посадових осіб, які, до речі, живуть за рахунок наших податків, вжити негайних заходів, аби наші діти та онуки могли безперешкодно здобувати освіту та професію рідною українською мовою. Ми не хочемо, щоб наші діти та онуки почували себе у власній державі чужинцями, або неповноцінними.

Хочемо:

1. Щоб у Куп'янську було відкрито дві українські школи та українську гімназію, а в селищах Куп'янськ, Вузловий та Ківшарівка хоча б по одній українській школі та гімназії.

2. В автотранспортному технікумі, медичному училищі, професійно-технічних училищах та автошколі були групи з українською мовою навчання.

3. Щоб керівників, які займають антидеревинницьку позицію, звільнили з посад.

Т. Бесарабова,

голова міської організації УРП

З. Воронцова,

секретар міської організації

«Просвіти»

ВОВКИ РОЗМОВЛЯЮТЬ РОСІЙСЬКОЮ.
І ЗАЙЦІ ТАКОЖ...

Як відомо, в Полтаві і Полтавській області, окрім 178.965 росіян проживає ще 1.536.630 українців (із видання «Полтавська область: природа, населення, господарство», Полтава, 1993 р.). Та огляньмося навколо: вивіски, оголошення, реклами, всілякі бланки на пошті, довідки в лікарнях, в аптеках, вокзалах і навіть розрахункові книжки за квартплату — все російською мовою. Чи не занадто для такої кількості росіян, що мешкають на Полтавщині? Про які ж пропорції ідеться, хто ж тут і де дотримується Закону про мови? Книги на прилавках — всі у російські. Періодика — повний набір видань Російської Федерації — вид «Правди» до дитячих журналів, додаються до цього ще і російськомовні, на Україні прописані видання: всілякі «новости» та «ведомости», великими партіями постачаються на Полтавщину ще такі газети, як «Харків», «Донецький криж», «Харківський кур'єр»... Промовляють російською не лише газети та журнали до читача, — варто ввімкнути телевізор щоб почути, що виключно російською підготовлені передачі Полтавської телестудії ЮТА-ТБ, російською веде свої передачі «Тоніс» із Харкова, він же ретранслює на декілька українських областей Московський канал TV-6. Додай сюди ще «Останкино», «РТ», недубльовані мультфільми та художні фільми, що є звичайним для всіх

програм українського телебачення...

Повальна русифікація вже має свої наслідки: спітайте діток у дитсадку, якою мовою розмовляють вовки, коти, качата і зайці, і вам скажуть: — російською. Правда, українці важче піддаються русифікації, ніж звірята у мультфільмах, та вона послідовно і наполегливо продовжується. Як не дивно, приклад зневажливого ставлення до державної мови постійно демонструють ті народні обранці, які називають себе комуністами України. Говорять російською, іноді вплітаючи в свої виступи українські слова, вимовляючи їх глупиво або спотворюючи. Мабуть їм вдається це особливо дотепнім, охим бідакам, що зневажили материнську мову ще і кривлятий, юродствуючи. До речі, навіть фашисти до своїх в'язнів у концтаборах говорили рідною для них мовою, спеціальних перекладачів зачали. Та, мабуть, ще спеціальна «установка» народній комуністів, адже іхній вождь, депутат П. Симоненко, українською володіє, але виступає російською.

Гірко волати з батьківщини основоположника української літературної мови І. П. Котляревського: — Зупиніть русифікацію Полтавщини!

А. МЕЛЬНИК,
м. Полтава

ПРОСВІТЯНСЬКІ НОВИНИ з...

СЕВАСТОПОЛЯ

2-4 червня Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка спільно з Інститутом історії НАН України, Міноборони провело у Севастополі науково-практичну конференцію на тему «Україні в історії Севастополя і Криму».

В роботі конференції взяли участь науковці Севастополя, Криму, Києва та інших міст України. Паралельно з конференцією будуть організовані виступи діячів культури, митців, депутатів ВР України перед мешканцями Севастополя. Покладені квіти до могил визначених українців, похованіх у Севастополі.

Ця акція давно на часі: хай світ почусе, що українці живуть у Криму багато століть і своєю працею, талантом, терпимістю внесли вклад в культуру, побут і розвій півострова.

ТЕРНОПОЛЯ

Тернопільське обласне об'єднання Товариства у травні провело семінар-практикум з питань діяльності «Молодої Просвіти» з участю представників обласних об'єднань усієї України.

Майже 10 000 молодих просвітян-тернопільчан працюють в 342 первинних осередках — у 13 районах і 5 містах діють молодіжні об'єднання. Відродження «Молодої Просвіти» почалося ще з 1991 року і нині вже з чим похвалитися перед іншими: вивчення і відновлення країнських традицій «Просвіти» урізноманітні форми діяльності обласного об'єднання, зачалили до Товариства школярів, студентів, учнів.

КИСВА

Відділ культури центрального правління «Просвіти» організував і провів для князя ряд культурно-просвітницьких заходів:

- народнозвче свято «Вже весна воскресла»: самобутні весняні звичаї «вулиця», обряд вибілювання полотна, дитячі ігри показували князям фольклорні колективи Козелецького району Чернігівської області. Це продовження просвітницьких вечорів з народознавства, зачаткованих Всеукраїнським товариством «Просвіта» ім. Т. Шевченка спільно з Українським державним Центром культурних ініціатив, які проходять у Київському міському будинку вчителя за участю фольклорно-етнографічних гуртів з різних регіонів України.

Видубилися також свята «Весілля свічки», «Дівоча доля», «Золоте сяйво Колодязя», які проходили при переповнених залих і неодноразово були показані по Українському телебаченню;

- творчий вечір кінорежисера Володимира Городського, автора документальних фільмів про Україну, режисера-постановника фільму «Кайдаша сім'я»;

ПРОСВІТЯНСКІ НОВИНИ 3..

КРИМУ

Проблеми державності української мови — одні з першочергових для кримських просвітін. Ось чому вони звернулися до Уряду Криму з пропозицією створити Державний комітет з питань державних мов, з вимогою звернути увагу на стан української мови у всіх сферах суспільного життя.

Самі просвітінн роблять чимало: це і курси для бажаючих розмовляти українською, і конкурс вчителів рідної мови та літератури, і широка пропагандистська робота місцевих організацій та активістів «Просвіти».

ЗАКАРПАТТЯ

В Ужгороді «Просвіта» провело шілу серію шкільних вечорів на вітанування видатних людей: фізика Івана Пулюя, письменників Анатолія Кралицького, Семена Панька, Уласа Самчука, Федора Потушняка, Івана Раковського, Годоса Осьмачки.

Розпочато широку підготовку до вечора на 50-ті роковини смерті Августа Волошина.

Крайова «Просвіта» широко відзначила 75-річчя організації в Закарпатті. В Народному домі відбулися урочисті збори просвітін області, а до вуличної процесії присядалися жителі міста, для яких їх заходи стали справжнім святом.

П. Чучка, Ю. Балога, В. Худанич, Ю. Керекеш, М. Шваб постійно дбають про те, щоб у військових частинах Закарпаття відбувалися лекції, бесіди, літературні вечори, а бібліотеки для воїнів поповнювалися українськими книгами і періодикою.

Наприкінці червня в Ужгороді відбудеться міжнародна науково-практична конференція «Закарпаття в українському контексті ХХ століття».

Крайова «Просвіта» взяла активну участь в організації та проведенні міжнародного Шевченківського свята, гостями якого стали провідні письменники і діячі культури України.

ХАРКОВА

Створено мережу просвітянських осередків на промислових, сільського-сподарських підприємствах, в державних установах, навчальних закладах області.

Організовано об'єднання «Просвіти» в Красноградському, Богодухівському, Зміївському районах та місті Люботин.

СУМ

Останнім часом активізувала свою роботу сумська «Просвіта». Відбулися наукові конференції, зустрічі з шкільними людьми, диспути, подорожі історичними місцями рідного краю. Живий інтерес у громаді викликала остання теоретична конференція «Українська історія: витоки, наша, державність», що відбулася в обласній науковій бібліотеці. В ній взяли участь науковці, просвітінн, краєзнавці.

Приєднані з інтересом вислухали доповідь провідного наукового співробітника інституту української мови, доктора філологічних наук, професора А. Бурячка «Українська мова в минулому та в сьогодні».

Виступили доцент Сумського педагогічного інституту І. Мозговий, учитель із м. Шостки В. Терлецький. Своє бачення археологічних досліджень на Сумщині виявив історик В. Приймак.

ЖИТОМИРА

На хвилях обласного радіо постійно звуть матеріали під рубрикою «Світі, Просвіта». А. Журавський провів телепередачу з цим приводом. Прозвучала серія радіожурналів «Мова державна — мова офіційна».

Окрім можливості сказати про ряд читацьких зустрічей з працівниками газети «Слово Просвіти» — «Дивосіл» (зокрема в Олевському районі, враженому радіацією).

Оверчук, О. Швед, М. Скорський, В. Таранченко, Д. Окійченко та інші просвітінн шотижня виступали в школах та навчальних закладах.

Член правління, народний художник України, лауреат Шевченківської премії М. Максименко провів серію виступів на тему: «Україна в образотворчому мистецтві». Він — один з найактивніших організаторів масових заходів обласного об'єднання, особливо опікується Чуднівським районом, де має підтримку від письменника-просвітінця П. Шпити (до речі, в Чудніві знято просвітінський кінофільм «Чуднівський край» за сценарієм А. Журавського).

Президентові України Л. Кучмі направлено також листи з приводу скасування телепрограми «Позалежність» та антиукраїнських тенденцій українського радіо.

ЛІСТИ ЧИТАЧІВ

ЧИ ПОЧУЄ НАЦІОНАЛЬНА РАДА?

Як було повідомлено, Національна Рада в справах телебачення і радіомовлення опрацювала нормативні документи, що мають регулювати діяльність державного і комерційного телебачення в Україні. Сподіваємося, що згідно цих документів державне мовлення буде вестись державною мовою. Мовлення неукраїнською мовою допускатиметься на комерційних каналах, але ефірний час для цього в процентному відношенні не повинен бути більшим процентного складу громадян тієї національності в загальному складі населення того регіону, в якому працюють комерційні канали.

Зрозуміло, що на екрані та в ефірі не знайдеться місця передачам, які несуть антидержавний, антинаціональний зміст. Всі поземні кінофільми мають бути пробудіваними українською мовою чи демонструватися з синхронним перекладом. Якщо ж комерційні канали демонструватимуть недубльовану кінопродукцію, то вона повинна заразовуватися в обсяг ефірного часу, який відводиться для мовлення неукраїнською мовою. Сподіваємося, що Національна Рада належить до тих державних утворень, яким не байдужа доля української мової.

Василь СЛІПЕЦЬ,
Миколаївська крайова організація
«Просвіти»

А КАЖУТЬ ПРО КОЗАЦЬКУ СЛАВУ...

Живу я в Запоріжжі-місті прадавньої козацької слави. Прадавньої, бо не лишилося від неї нічого в правниках. Погляньте — тепер, на четвертому році незалежності і державності, куди не кинь оком — всюди висять серпи і молоти над головами запоріжчан. Мабуть, місцеве начальство нікак не може розстаться з ними, вірять, що одного разу заснуть в незалежній Україні, а проснуться — ССРР. Повторюють, коли їм та вигідно про «місто козацької слави», а самі — палець об палець не вдарили, аби отої дух козацький, український запанував на своїх історичних просторах...

О. ПЕТРЕНКО, ЗАПОРІЖЖЯ

ФОТОЛІТОПИС ПРОСВІТИ

«ПРОСВІТА» І УРП РОЗРОБILI СПЛІНІ ЗАХОДИ ПО ВІДРОДЖЕННЮ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

НАСВІТЛІНІ НАРОДНІ ДЕПУТАТИ ПАВЛО МОВЧАН ТА ЛЕВКО ЛУКЯНЕНКО, ПОЧЕСНИЙ ГОЛОВА РЕСПУБЛІКАНЦІВ

ЗАЯВИ, ЗВЕРНЕННЯ

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ ЛЕОНІДУ КУЧМІ

Шановний Леоніде Даниловичу! Віднедавна на Українському радіо почався новий етап русифікації — ранкові та денні випуски новин йдуть недержавною мовою. І це при тому, що росіянини мають більш ніж достатньо передач їх рідною мовою. Натомість скорочення україномовних випусків свідчить про тривожні тенденції в державній політиці.

Просямо Вашого втручання, пане Президенте, для унеможливлення надалі зневажливого ставлення до державної мови в державних засобах масової інформації.

З поговою

Юлій КОЦЮБИНСЬКИЙ,
директор Чернігівського літературно-меморіального музею-заповідника
М.М.Коцюбинського,
заслужений працівник культури
України

ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
ЛЕОНІДУ КУЧМІ
ДЕРЖТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЇ
УКРАЇНИ

ЗИНОВІЮ КУЛИКУ

Мінське районне об'єднання «Просвіта» Києва обурене самоочінним переведенням останніх вістей о 8 ранку першої програми Укррадіо на російську мову.

Вважаємо це підривом суверенитету України, внесенням міжнаціонального розриву, приниженням гідності українського народу.

Вимагаємо покласти край антиукраїнському, антидержавному свавілю.

М. Т. НЕСТЕРЧУК,
голова Мінського районного об'єднання товариства «Просвіта»

ЗАЯВА РІВНЕНСЬКОЇ «ПРОСВІТИ»

У зв'язку з грубим порушенням керівництвом Українського радіо Закону «Про мову», що виявилось в зміні часових меж радіоєфіру, поява натомість «Вістей» та інших програм російською, себто недержавною мовою, просвітінні і всі національно-демократичні сили Рівненщини заявляють найакторичніший протест проти такого брудного і злочинного свавіля п'ятої колони в Україні. Промосковські, проімперські сили не сміють знати про заслання на пайсвітіше — на душу народу і заполонили український радіоєфір мовою чужої, до того ж ворожої нам держави! З обуренням і священним гнівом ми твердимо: Не маєте права, о горекерівники на радіо, зневажати Конституцію України, топтати її національну честь, елементарну порядність, підривати основу основ української державності.

Борис СТЕГЛЯНИШИН — голова «Просвіти», професор Евгенія ГЛАДУНОВА — старший референт обласного правління товариства «Просвіта»

Всеволод МИХАЛЬЧУК — професор Рівненського педагогічного інституту

Анатолій БІЛЕЦЬКИЙ — доцент Українського інституту інженерів водного господарства

Роман ОМЕЛЬЧУК — народний депутат України

Григорій ХАРЧУК — начальник обласного управління культури

Іван КУЗЬМЮК — заступник голови обласної Ради народних депутатів

Любов ГАВРИЛЮК — голова Союзу українок

Михайлло БОРЕЙКО — директор Народного дому

Продовження. Поч. на с/

виробництва і стандартизація озброєнь»; «колективна миротворчість» держав — учасниць СНД; «надійна охорона кордонів» по периметру СНД, яка повинна здійснюватися спільними зусиллями»; «принцип відкритості кордонів усередині СНД»; «спільні дії на світовій арені в міжнародних організаціях» і, нарешті, «зміцнення статусу Співдружності загалом» та « побудова у перспективі (з країн СНД, мається на увазі) регіональної міжнародної організації», тобто, якщо перевести що спекулятивну дипломатичну фразеологію на звичайну людську мову — перетворення СНД на суб'єкт міжнародного права.

Перед нами чіткий (однозначний) і достатньо конкретний план політичного майбутнього України — план знищення Української держави (державної незалежності України) і нового об'єднання українського народу з Росією. «Переживати» за його здійснення або, навпаки (з українського боку), заспокоювати себе тим, що це тільки план, анахронічний політичний проект, немає підстав, бо творчим і прихильником цього нового напрямку політичної історії України (нового порівняно з тим, що був започаткований у серпні — грудні 1991 року) є реальній вагомі політичні сили, які займають визначальні пости в системі і законодавчо, і виконавчо влади. Нинішній Президент України прийшов до керма держави, виступаючи за зміну попереднього курсу української державної політики, яку він називав «ізоляціоністською», і, відповідно, за зближення з Росією. Під час виборчої кампанії його група підтримки вдавалася до прямих антиукраїнських провокаційних виладів. У своїй парламентській промові під час вступу на посаду Президент України Л. Кучма проголосив дві провідні ідеї своєї «зміновітської» позиції: належність України до європейського геополітичного простору (і, ясна річ, подальший історичний рух нашої країни в тому напрямку) та надання російській мові статусу офіційної, тобто і формально, і практично — другої державної в Україні. Невдовзі намір щодо російської мови був доповнений (чи пояснений?) — у відповідь на доволі потужну критику цього задуму українською громадськістю (їдею регіоналізації гуманітарної (культурної) політики держави). Творчі концепції, що винішла з президентського оточення, ще не розкрили її змісту, але і так ясно, що йдеться про пристосування державної політики в сфері культури, передусім мови, до теперішнього національно-культурного характеру регіонів України. Малеться на увазі, очевидно, запровадження офіційної двомовності (а на практиці однomoності — російської) і проведення відповідної культурної політики владою силовою регіонів. Як відомо, Донецька та Луганська обласні Ради народних депутатів уж прийняли ухвали про офіційність російської мови на території їхніх областей, аналогічне рішення намагалася ухвалити Харківська область.

Усе це означає, що в разі втілення в життя згаданих декларацій на більшій частині української території, в її східних та південних областях, буде збережено, за консервовано здобутий благосотнітю русифікації України і загальному чи й зовсім припинено процес національного самоусвідомлення та відродження українів. До речі, 28 листопада 1994 р. на

прес-конференції за підсумками візиту до США Президент Л. Кучма, відповідаючи журналістам на пряме запитання про своє ставлення до «мовних» ухвал Донецької та Луганської обласних Рад народних депутатів, не сказав жодного критичного слова на адресу сепаратистів і підтвердив свої передвиборні обіцянки щодо мовної політики в Україні.

Отже, політичний рух за обмеження суверенітету України, передусім суверенітету українського народу, на користь Росії чи навіть за повну відмову від державної самостійності нашої Батьківщини після нових виборів до Верховної Ради (як іхній наслідок) і з приходом до влади нового Президента вийшов на державний рівень (згадаймо підписання Л. Кучмою «Меморандум»). Доти сепаратистські відверто антодержавні тенденції існували в Україні у вигляді локальних етнічних рухів (російські та проросійські організації Криму та Донбасу), соціальних конфліктів (прокованих якими «тіньовими» політичними силами), а також у формі підпільної, «нашпітуваної» пропаганди, спрямованої на поганьблання, пониження авторитету нашої держави та підішвого керівника, насамперед Президента Леоніда Кравчука.

Вихідці з антидержавних, антиукраїнських тенденцій в українському суспільстві на державний рівень таїть у собі смертельну небезпеку для Україні чрезте, що в умовах економічних труднощів та недостатньої національної самосвідомості значної частини народу влада чи окремі її гілки та представники можуть легко маніпулювати поведінкою людей у своїх групових інтересах, проголошуваних або прихованих. Тим паче що існує простий механізм «аконітного», начебто демократичного, антидержавного перевороту — через референдум.

Як відомо, цей механізм уже використовується: у ряді країн — учасниць СНД (в Росії, Україні, Білорусі та Казахстані) ініційовано збір підписів за проведення референдуму щодо відновлення «союзу». Звернімо увагу: кампанія за нове «воздіння» Росії, України, Білорусі та Казахстану в єдиний економічний, політичний та оборонний союз» (так звучить запитання, що його пропонує винести на референдум виборчий блок «Російський громадський союз (Третя сила)» — в Росії) почала відразу в чотирьох країнах і невдовзі після перевиборів Верховної Ради та Президента України.

Власне, творці імперського руху не приховують ні себе, ні своїх дій. Вони належать до легальних організацій, сидять у парламентах і займають високі державні посади, координуючи свої дії в міжнародному масштабі. Уже проведено в Москві — в грудні 1994 року — другий «З'їзд народів СРСР» (?), на початку січня цього року відбувся так званий «Міжнародний конгрес громадян «Доінтеграції — через злагоду», в якому взяли участь представники відповідних політичних сил Росії, України, Білорусі та Казахстану і на якому було ухвалено рішення пропозиції збору підписів за проведення «союзного» референдуму, у роботі «з'їзу» брав участь керівник КПУ П. Симоненко, учасники «конгресу» від України були представники Комуністичної, Соціалістичної та Селянської партій, Громадянського конгресу України, Спілки промисловців і підприємців, «Общества русского языка», а також офіційна делегація Верховної Ради Криму. Привітання на адресу «конгресменів» надіслав Голова Верховної Ради України О. Мороз (!?).

З усього видно, натхнениками та організаторами руху за відновлення «союзу» виступають політичні «ліваки», колишні функціонери КПРС, конкретніше — комуністичні та прокомуністичні сили російського великорадянського спрямування, а ще конкретніше — російський імперіалізм комуністичного забарвлення та його п'ята колона в республіках колишнього Радянського Союзу.

Це дуже важлива особливість ситуації, яку слід узяти до уваги і донести до свідомості якнайширшого кола людей. Політичним центром та ідеологічним носієм об'єднавчого руху є Росія та російські етнічні меншини в країнах, що виникли на місці СРСР. Корінні народи новопосталих держав причетні до нього

ЮРІЙ БАДЗЬО

УКРАЇНА: ЧЕТВЕРТА СПРОБА АБО ЧИ ВИЖИВУТЬ УКРАЇНЦІ?

лише своєю денационалізованою та етнічно розмитою частиною, в міру своєї зруїфікованості і політичної незрілості. Це добре видно...

Отже, нині в рамках СНД повторюється історія «інтерв'ю з країнами Прибалтики», коли ті утверджували свою державну самостійність. Однак — з однією суттєвою різницею, яку мусимо враховувати, якщо не хочемо знову впасти жертвою чергових «прогресивних тенденцій». Прибалтика відривалася від імперії в атмосфері загальнодемократичного революційного піднесення і широкого народного наступу на самодержавство КПРС, самодержавство якої у сприйнятті суспільства ще не було затинене життєвими труднощами і проблемами, що виникли за нової, демократичної влади. Нині інші часи. Підтримки з боку стилістів вчораїшніх російських колоній та демократія вже не мають, наслідки боротьби тепер залежать виключно від співвідношення реальних — у фізичному вимірі також — сил сторін. Від реалістичності і повноти оцінки ситуації.

Отож не обдурумо себе «лівізно». Небезпека чатує і з правого боку. Я склав би навіть — більше з правого. Но тут вона маскується прогресом, демократією, і об'єктивними закономірностями. А під тим ідеологічним покривом можуть ховатися факти першорядного історичного значення. Наприклад, про той самий «союзний» референдум.

Доки ми обурюємося антидержавною поведінкою комуністів і соціалістів, іхню кайнію роботу спокійнісно ведуть — антикомуністи, демократи, ліберали. Виявляється, виборчий блок «Російський громадський союз (Третя сила)» (Росія), який почав збір підписів за референдум про «воздіння» Росії, України, Білорусі та Казахстану в «єдиний союз» (згадаймо, комуністи саме такою юридичною формулою визначали СРСР) «об єдину Міжнародний конгрес промисловців і підприємців Аркадія Вольського, Партию більшості, ряд інших партій і рухів» (шируючи за матеріалами інформаційного агентства «Інтерфакс» від 12 січня ц. р.). Того самого Аркадія Вольського, який під час президентських виборів в Україні приїхав до Києва для підтримки Л. Кучми (іхню зустріч показувала українське телебачення).

28 грудня 1994 р. в інтерв'ю російськомовні радіостанції «Свобода» голова Союзу промисловців і підприємців Росії Аркадій Вольський сказав, що активно ведеться робота над реалізацією ідеї за проведення референдуму колишніх республік СРСР щодо відновлення «єдиного союзу». Створено відповідні ініціативні групи. Практично, заявив Вольський, після президентських виборів у Білорусі та Україні справа стала вже на державний шабель, адже між російським Союзом промисловців і підприємців та аналогічним Союзом в Україні, що його до свого президентства очолював Л. Кучма, було підписано угоди, які закладають економічну основу нового державного об'єднання. Так само і з Білоруссю.

Киянин Володимир Малинович, колишній дисидент, гарячий демократ і не менш палкій патріот «єдиного союзу», 31 грудня минулого року в інтерв'ю самій «Свободі» повідомив, що 12-го грудня мав заявити про початок своєї діяльності комітету у справі об'єднання Росії, України та Білорусі в союз слов'янських держав, до ініціативи прихильно поставився Президент України Л. Кучма, але, на жаль, чеченські події перешкодили справі.

У 20-х числах грудня минулого року в Києві гостював керівник Комуністичної партії Російської Федерації Г. Зюганов. Він зустрічався з головою парламенту О. Морозом, мав тривалу розмову з Президентом Л. Кучмою. Повернувшись до Москви, п. Зюганов заявив кореспондентові агентства «Інтерфакс», що «тенденція», спримована на відновлення традиційних місць зв'язків Росії та України, відчувається на всіх рівнях управління, і на всіх київських зустрічах, у тому числі з Президентом Л. Кучмою і Головою Верховної Ради О. Морозом, «звучала тема відновлення російсько-українських зв'язків у повному обсязі» (підкresлення моє. Цитую за матеріалами «Інтерфакса» від 23.12.1994 р.). Як відомо, фракція Компартії в Державній Думі Росії, виступаючи за відновлення СРСР, неодноразово намагалася включити в порядок

денний засідання парламентської палати питання про денонсацію Мінської угоди про створення СНД.

Політичний час рухається дуже швидко. 20 січня Державна Дума Росії прийняла ухвалу про те, що на засіданні Думи 8 лютого буде розглянуто проект постанови під назвою «О вісімдцятинній Росії». Проект передбачає скасування Біловезької угоди 1991 року та «воздіння» з Росією, точніше, у складі Росії, республік колишнього СРСР. Для «радянських патріотів» і любителів «інтеграційних процесів» наголошу: у проекті постанови мова йде не про Радянський Союз, а про Росію — у межах СРСР.

Того самого дня, 20 січня, Президент Росії Б. Єльцин і Президент Казахстану Н. Назарбаєв підписали угоди про об'єднання збройних сил двох країн, про спільний митний простір між ними, спільну охорону зовнішніх кордонів СНД, про громадянство. Ці угоди означають по суті, що Казахстан перестає бути окремою державою і входить до складу Росії як її федераційна частина. За Казахстаном пішла і Білорусь. З-грою лютого Президент Білорусі О. Лукашенко заявив останкінської програми «Время», що він сам особисто виступить з ініціативою проведення в Білорусі референдуму за створення «брادرського союзу» в межах СНД, передусім союзу з Росією. Реалізовується, що до його схвалення, проект постанови Державної Думи «О вісімдцятинній Росії»? До речі, за розгляд його на засіданні Думи проголосувало 229 депутатів, проти — лише 9, утрималися 4.

Скандално відомий вождь Ліберально-демократичної партії Росії В. Жириновський, якого Єгор Гайдар уважає фашистом, закликав провести 12 березня ц. р. дострокові президентські та парламентські вибори, а в колишніх радянських республіках — референдум про «відтворення нової держави». Проект постанови Державної Думи «О вісімдцятинній Росії» містить заклик до всіх країн — учасниць СНД «добровільно приєднатись до Російської Федерації».

«Партія більшості» (Росія), що входить до блоку «Російський громадський союз (Третя сила)» — це угрупування російських монархів, яке ще на початку листопада 1994 року оголосило, що ним зібрано мільйон підписів за проведення загальнонаціонального референдуму щодо відновлення в Росії з 1998 року монархі Романових. Згідно з російським законом тепер референдум неминучий (звичайно, якщо внаслідок перевірки буде підтверджено справжність підписів), і держава зобов'язана його фінансувати.

Таким чином, за інтеграцію країн — учасниць СНД з Росією (декларативно і суб'єктивно на різних умовах — від СРСР до єдиної російської держави) виступають, складаючи один дружиний ряд, комуністи, соціалісти, демократи, лі

УКРАЇНА В НЕБЕЗПЕЦІ. ЩО ЦЕ ОЗНАЧАЄ?

Історія підступна в тому розумінні, що вона в основі своєї ірраціональна і супільні трагедії епохального масштабу насувають непомітно. У двадцятому столітті так було з ідеологією і практикою більшовизму. Утопічна комуністична ідея побудови на землі Марксового «царства свободи» ішла історичним шляхом, рухаючись від ситуації до ситуації — реальній і зрозумілої людям, передусім соціальним низам. І завжди більшовики були на вершині «прогресу», виступали речниками «народних інтересів». Отже вони гордо ступали, поки не довели країну до страхітливого «царства» всеохопних репресій. За злободенними життєвими проблемами не всім було видно загальну картину завтрашнього дня, не всім думалось про те, куди йдемо.

Отак нині. Міждержавний економічний комітет (МЕК)? А що тут поганого — координувати економічну політику держав? Економічний союз? А хіба не краще спільними зусиллями виходити з кризи? Інтеграція, країн СНД? Але ж і Західна Європа об'єднується!

Масова свідомість ковзає своїм поглядом по верхівках окремих життєвих колій і не бачить логіки явища, тієї логіки, яка завтра стане гіркою правдою реального життя мільйонів, усього суспільства. А суть нашого «явища» полягає в тому, що мова йде не про узгодження політики, не про об'єднання зусиль в інтересах усіх, не про усвідомлення добровільний рух до зближення... Усі ці, начебто безумовно позитивні, означення — це всього лише хитроши людського розуму, словесне прикриття іншої, безумовно негативної, мети — поневолення тих, хто не розуміє або вдає, що не розуміє лукавства іншої сторони. Хоча «інша сторона», тобто Росія, не дуже й лукавить. Вона чітко й однозначно написала на своєму державному пррапорі: «О Всесоюзінній Росії» (проект постанови Державної Думи РФ). Тут бід краще сказати — «на своєму державному щиті». Бо готується вона до бою — за «Велику Росію»! І вже чуємо її перший бойовий клич — Чечня!

Цікаво, як собі уявляють українські комуніст-соціалісти відновлення СРСР чи начебто оновленого «брادرського союзу»? Адже в Російській Федерації переважає дух і сила «Великої Росії», а не ця рівноправної спілки вільних народів, і це видно всім, хто бодай упівока бачить і напіввуха чує, що робиться там. Після першого ж кроку України в правове поле, спільно з Росією, посилюється (бо вона ніколи не припинялася) боротьба російських патріотів за всю Україну, і вестиметься вона всіма засобами, не виключаючи й збройних. Невже П. Симоненко, Б. Олійник, О. Мороз, О. Ткаченко, борючись нібито за «рівноправний союз», а не за «Велику Росію», почуваються такими сильними, мілітарно також, що розраховують перемогти в тій боротьбі з російськими шовіністами-більшовізмами? і навіщо ім вона, та боротьба? Якщо, звичайно, вони думають про комунізм, соціалізм чи соціальну справедливість, а не про відновлення жорсткої, без перебільшення — кривавої тоталітарної імперії, в якій розраховують знову стати єдиною «керівною силою».

Історична правда полягає в тому, що ніякого СРСР як добровільного союзу рівноправних республік-держав николи не було. СРСР не був і федеративною державою: під назвою «СРСР», «Радянський Союз» ховалася звичайнісна єдина держава, російська централізована держава, у якій неросійські нації та інші формально суверенні республіки реально не мали навіть культурної автономії.

Комунистичний, Соціалістичний, Селянський партіям доведеться або довести до протилежне, або визнати, що немає в них патріотичного історичного ґрунту під ногами і не про «брادرський союз» клопочутися вони.

Цікаво, і це теж аргумент проти інтегративів, але самий рух за створення СРСР таки був, і був він у тих умовах, що зокрема інтересам новопосталих радянських республік. Згадаймо історію. Більшовики перемагають на всьому терені російської імперії, за винятком Польщі та Фінляндії. Декларативно існують «республіки», але насправді, практично, влада залишається єдиною — владою російської централізованої держави. За цих умов рух за створення СРСР означав по суті боротьбу не за об'єднання, а за роз'єднання республік, скласти б по-сучасному — за розмежування владних повноважень між суб'єктами радянського державного утворення, що виникало на місці старої російської держави.

Чим закінчилася та боротьба,

загальновідомо. Хоча й ні — не всім відомо, далеко не всім. Знаючи вже завдяки сприятливішим тепер національним умовам певну суму історичних фактів із нашого радянського минулого, українське суспільство, однак, ще не усвідомило їх як систему, як історичні обставини реального життя всіх українців, вони ще не ввели цих фактів до своеї історичної пам'яті, до моральної самоідентичності етносу, наші і країни. Це найважливіша проблема сучасної Української держави та її перспектив, нашого національного життя взагалі. Емоційно-моральна глухота українського заглушила (і не тільки «обивателя»), коли заходить мова про наші національні потреби й домагання, створює атмосферу, в якій добре почувається і агресивний окупант-колонізатор, і «рідний» яничар чи жалюгідний малорос, і безцеремонний демагог-інтегратор. Атмосфера, в якій можливі патологічні антиукраїнські демонстрації — на офіційному рівні! Наприклад, відсутність офіційної делегації від Донецької області на державному відзначенні в Києві 1933-го року «п'ятдесятиріччя голодомору. Пам'ять про виморення голодомором мільйонів українських селян не дійшла до владних сердць цілого регіону держави! Нібито відсутність

відтінку вона скрутилася в середині 17-го століття в клубок прямих протистоянь, існуючи до того часу у вигляді залишуються безплідними. Не окресливши рационалістично суть явища, не зображеного логіки, а відтак — не дійсно до правосвідомості і моральної свідомості людей — основних регуляторів іхньої поведінки; наші слова та аргументи, наші скарги, болі і надії не досягають адресата — іх уміТЬ поглине пустеля несприйняття упередженості. Ідеологічно і психологічно станемо беззбройними — немічними.

Між державні, правові взаємини України з Росією почалися в епоху Богдана Хмельницького. Сучасний академічний історик, дослідник проблеми, про українсько-російську Переяславську угоду пише так: «Москва, укладаючи договір, визнавала Україну самостійною і незалежною державою, однак, виходячи зі своєї самодержавної, загарбницької політики і дивлячись на Україну як на майбутній набуток свого царства, прагнула обмежувати українську державність, ставлячи за кінець мету замінити протекторат повною інкорпорацією України» (Олена Апанович. Українсько-російський договір 1654 р. Міфи і реальність. - К. 1994 - с. 37).

У двадцятому столітті внаслідок другого відродження України в союз із Росією, точіше, внаслідок другого загарбнія України Росією, історія повторилася з великою точністю: ми втратили і політичну, і культурну автономію, і національне по неволення знову дійшло до заперечення самого українського етносу, як і інших неросійських етносів СРСР. Такий теоретичний і практичний зміст мала тодішня офіційна доктрина про єдиний радянський народ як нову історичну спільність людей.

У тому, що серце глухе, вінна голова, спіла наша голова. Затрироки національної свободи, українська інтелігенція, інтелектуальний та політичний провід наші не спромігся поставити суспільні процеси в історичному контексті настільки виразно й логічно, щоб наши висновки, гасла й декларації могли правити для стихійної, масової свідомості за надійний історичний орієнтир у лабіринті фактів, явищ і процесів. У тому лабіринті, з якого зможемо вийти на ясну дорогу ефективного творення справедливого й доброго життя лише в одному випадку: т्रимаючись за один ланцюг — за національний ланцюг історії, історичного постулювання народу.

То правда, що основне зараз для збереження Української держави, для утвердження нашої незалежності — це якнайкорінніший вихід із економічної кризи. Проте матеріальний добробут не дає автоматично гарантії державності. Рух за відокремлення Кубані від Канади виростає в кінцевому підсумку не на економічному ґрунті. Рівень життя у радянській Прибалтії був вищий, ніж у росії, проте саме прибалтійські республіки найактивніше виступили свого часу за вихід із СРСР.

Самовизначення нашій, іхня боротьба за державну незалежність — процес самодостатній, економіка в ньому — чинник супутній, вторинний, вторинний також і в тому розумінні, що ефективність національного господарства забезпечується врешті-решт свободою виробника — свободою особи і цілого народу, який є колективним власником визначальних засобів виробництва. Якби Україна на початку століття, після розпаду Російської імперії, утвердилася як незалежна держава, вона сьогодні за рівнем життя та економічного розвитку була б у ряду найбагатших, найпередовіших країн світу. Це слмоочевидно.

Усі наші нинішні проблеми мають у своїй історичній основі одне джерело-етнічне, одне явище — процес відродження і самовизначення українського етносу, процес драматичний і трагічний. Трагедія почалася в середині 13-го століття...

Українська ранньофеодальна імперія, Київська Русь, як і належить імперії, розпалася в ІІІ столітті, після розпаду, на південні форми, які зокрема і формувалися окреміння державність українців, білорусів, росіян — у кожного на своїх власних історичних землях. Вузол українсько-російських суперечностей був уже зав'язаний, але він не став ще гордівим вузлом, що його, як відомо, можна розв'язати лише в один спосіб — розрубавши мечем. Усе промовляло за те, що Україна постане невдовзі як єдина централізована держава зі столицею в Києві — держава українського етносу і в межах українських етнічних земель — усього іхнього простору.

Цьому природному процесові стала на перешкоді зовнішня сила — татаро-монгольська навала. Вона спотворила хід національно-політичного самовизначення східнослов'янських народів. Від неї тягнуться, не перериваючись, чорна нитка Української Долі — тягнуться як до сьогоднішнього дня. На російському

відтінку вона скрутилася в середині 17-го століття в клубок прямих протистоянь, існуючи до того часу у вигляді залишуються безплідними. Не окресливши рационалістично суть явища, не зображеного логіки, а відтак — не дійсно до правосвідомості і моральної свідомості людей — основних регуляторів іхньої поведінки; наші слова та аргументи, наші скарги, болі і надії не досягають адресата — іх уміТЬ поглине пустеля несприйняття упередженості. Ідеологічно і психологічно станемо беззбройними — немічними.

Між державні, правові взаємини України з Росією почалися в епоху Богдана Хмельницького. Сучасний академічний історик, дослідник проблеми, про українсько-російську Переяславську угоду пише так: «Москва, укладаючи договір, визнавала Україну самостійною і незалежною державою, однак, виходячи зі своєї самодержавної, загарбницької політики і дивлячись на Україну як на майбутній набуток свого царства, прагнула обмежувати українську державність, ставлячи за кінець мету замінити протекторат повною інкорпорацією України» (Олена Апанович. Українсько-російський договір 1654 р. Міфи і реальність. - К. 1994 - с. 37).

Оточ. виходячи зі своєї мети, Росія відстується від угоди, фактично розриває договір, за спину України веде переговори з Польщею про долю українських земель, вводить своїх війська в Україну, придушила український опір російській експансії, спочатку обмежує, а потім знищує будь-яку автономію України, насаджуєчи в ній свою окупантсько-колоніальну адміністрацію і створюючи для українців режим постійних репресій, тобто закріплюючи завоювання українських територій асиміляцією економіки, урядування, культури, мови — етносу взагалі.

То хіба це не стан війни — за логікою права і реального політичного становища завоюваного народу? Війни, що мала, у відповідь, прямі, безпосередні вияви з українського боку: збройні виступи проти Росії частини українського козацтва, а згодом — гетьмана Івана Mazepy.

На руїнах царської Росії, до складу якої входила Україна, у вирів революційної і водночас українсько-російської боротьби народжується 1917 року Українська держава — Українська народна Республіка, УНР. Як відомо, російський уряд Леніна визнає нашу державу. Але тільки з тактичним миркуванням — із тим, що невдовзі послали проти неї свої війська. Те, що ми звичайно називамо громадянською війною в Україні 1917 — 1920-го років, було насправді, в своїй історичній основі, російсько-українською війною — загарбницькою, імперіалістичною з боку Росії і візвольною з боку України. Перемогла Росія. Подальші більшовицькі репресії проти України були нічим іншим, як продовженням цієї загарбницької війни іншими методами, російською агресією у сфері політики, культури, адміністративного управління.

Кульминацією війни став штучно створений в Україні голод 1932 — 1933 років. Мета акції — зламати опір українського селянства, яке було джерелом і становило основною фізичну силу українства, українського народу. Наслідки голодомору мільйони жертв — як у багаторічній світовій масштабі війни!

Нас завоювали, але ми не здалися. Скориставшися кризою російської війни в серпні 1917 року, ми проголосили свою державну незалежність. Реакція Росії, демократичної, післяпутчівської Росії: політичний десант до Києва російських державів — добре знані тоді і тепер А. Собчака, Р. Хасбулатова та А. Руцького, того самого генерала А. Руцького, який згодом очолив об'єднання «Держава» — рух за відновлення СРСР.

Українське керівництво не здається. Імперія пробує знову викрутитися: виступи М. Горбачова вони проголосили, що незалежність — це ще не означає без «союзу», поза Росією. Заманити нас не вдається. Фізичних можливостей навести в Україні «конституційний порядок» Росія не має. Україна закріплює свою незалежність волею народу — високим авторитетом всеукраїнського референдуму. Однак ще живий СРСР — його військові структури

Продовження. Початок на с. 1, 4-5

йшла і йде нині про пряме протистояння Росії нашій незалежності, з якою вони не змірилася. Ні комуністична, ні демократична, ні політична чи простонародна — жодна Росія не уявляла собі свого майбутнього без України — якщо не в складі єдиної російської держави, то бодай в єдиному державному союзі з нею (в якому, ясна річ, вона пануватиме — це вже гени російської історичної свідомості). Тому, виходячи з реального співвідношення сил, українське керівництво, на мою думку, вчинило правильно, пішовши на укладення Мінської угоди про створення СНД. Це був формально відступ — драматичний і ризикований, але чи меншим ризиком була ситуація, коли перед нам — проти нас — залишився СРСР? Хоча б шо не казав про Біловезьку угоду, а питання існує, і на нього треба давати відповідь. Історія, вважаю, уже відповіла — достатньо переконливо, бо подальший — есендівський розвиток подій показав, що Росія не змірилася і не має наміру зміритися з українською незалежністю. Вона докладала і докладає всі зусилля, щоб остаточно не випустити Україну зі своїх рук. Битва йде на всіх фронтах — політичному, економічному, інформаційно-пропагандистському, безпосередньо армійському, доходити раз у раз до меж прямого збройного зіткнення (викрадення Росією з українською територією ескадрильї військових літаків, поведінка Чорноморського флоту). У правовій сфері Росія в особі свого парламенту, який ухвалив постанову про російський статус Севастополя, вчинила пряму агресію проти України. Зволікання нею з укладенням політичного договору з Україною пояснюється одним — її небажанням остаточно визнати Українську державу, підвести ризику під минулим — тим минулим, коли Україна була фактично у складі російської держави.

Зробивши екскурс в історію російсько-українських взаємин, діходимо висновку: не тільки з погляду права, а й із точки зору реального ставлення Росії до суверенної волі українського народу Україна і Росія перебувають у стані війни, і, перш ніж укладати угоду про дружбу і співробітництво, треба спочатку укласти Мирний договір між ними, тобто створити правову основу міждержавних взаємин, закласти юридичний фундамент українсько-російського порозуміння.

На моє глибоке переконання, що виростає з власного трицілтичного досвіду, інтелектуального та громадянського, для України цей фундамент може і повинен бути підвалиною тільки співіснування, а не Спільному Дому з Росією. Будь-який спільний простір із нею Україні протипоказаний, бо на такому просторі можлива лише боротьба і виснажлива (для нас) нерівноправна конкуренція, а не мирне, рівноправне, доброзичливе співробітництво. Так було — у боротьбі не на життя, а на смерть (хто кого? точіше, з нашого боку, — чи виживемо?) — протягом двох третин тисячоліття, протягом трьохсот п'ятдесяти років безпосередньої війни, — то чому, за якою логікою, на підставі чого маем думати, що тепер буде інакше? Тим паче, що Росія не припинила і не збиралася проініціювати широкомасштабного, всефронтального наступу на Україну — з метою, врешті-решт, поглинути її повністю — етнічно. Той, хто з українців не враховує цього, — або невіглас, або свідомий ворог свого народу.

Однакоже, говорячи про перспективи союзницьких взаємин між Україною і Росією, маємо справу не тільки з могутньою інерцією російської історії, з рухом тисячолітньої історичної брили, зупинити яку або змінити її напрям швидко неможливо. Усупереч відомим ідеологічним міфам про близькість і спорідненість, Україна і Росія, український і російський народи — це два різні географічні, політичні та духовні матеріки, дві різні цивілізації, які, переходячи критичну межу зближення, тобто утворюючи спільний простір (у будь-яких його вимірах — економічному, політичному, культурному), відразу ж неминуче потрапляють у становище антагоністичних взаємин. Саме тому, що це дві окремі субстанції, вони можуть тільки співіснувати, бути в паралельних рядах, а при взаємопроникенні вибухають урешті-решт.

Всі історія українсько-російських взаємин є для нас історією боротьби за етнічне виживання.

Ось на такій глибинній основі — етнічній, на грани біти чи не бути, життя чи смерті української нації та етносу йде нині

УКРАЇНА: ЧЕТВЕРТА СПРОБА АБО ЧИ ВИЖИВУТЬ УКРАЇНЦІ?

драматичний процес становлення Української держави, розігривається супора драма російсько-українських міждержавних стосунків. Хто ж її дійові особи та виконавці? Які вони?

ДІЙОВІ ОСОБИ ТА ВИКОНАВЦІ

В українському історичному процесі, від якого залежить доля України, після проголошення незалежності на передній план вийшов національний, національно-етнічний фактор.

Усі, без винятку національно-етнічні середовища України беруть участь утворенні української історії, у становленні України, як держави. Однак, на мій погляд, лише три етноси — українці, росіяни та євреї — визначають подальшу історичну долю України, творять актуальні історичні процеси, від яких залежить, будь чи не буде Української держави, будь чи не будуть українці народом — зі своєю сувереною волею на своїй суверенній території. Тільки ці етноси є загальносуспільними силами, які безпосередньо впливають на перебіг подій, точіше, творять події — історичного значення.

Отже, три суспільні сили. Політична свідомість устигла зафіксувати їх: в українській публіцистиці вже висловлюється думка про те, що в сьогоднішній Україні реально існують — не з формально-організаційного погляду, а по суті — три партії: українська, російська та єврейська.

Українська і російська — зрозуміло, а чому єврейська?

Річ у тому, що проблема становлення сьогоднішньої Української держави і підбудови суспільного ладу України (це процеси взаємоп'язані, взаємозалежні) не є тільки внутрішня, а безпосередньо міжнародна, і російська партія в Україні — то не тільки проросійські сили нашої країни, а й могутні Росія поруч. Так само і партія єврейська: вона — це Ізраїль, і США, і всі ті політичні середовища в ряді інших країн, у яких єврейський капіталь чи єврейські кадри панують або істотно впливають на ситуацію (скажімо, американська російськомовна радіостанція «Свобода», яка має велику пропагандистську силу, — це установа суттєві єврейська, і кадрами, і політикою).

Взаємні міжпартійні України (маю на увазі три названі вище загальносуспільні політичні сили) драматичні і таким чином будуть доти, доки існуватимуть самі ці партії як окремі національно-політичні угруповання, зі своїми окремими етнічно-політичними та ідеологічними орієнтирами. Мова іде про фундаментальну історичну потребу — і перспективу: про згортання українського суспільства в єдиний історичний колектив, в українську націю (що кажуть: українська політична нація), в якій зілиться воєдино всі теперішні етноси України, і від їх громадянині становут за національністю українцями — лише різного етнічного походження. Ясна річ, об'єднання мешканців України в одну націю можливість має на основі українського етносу та його мови. Так відбувалося націотворення (на основі корінного народу) і становлення централізованих держав в усіх країнах Європи, лише такі шляхи існують і для України. Патріотичне або, напочатку, хоча б лояльне ставлення до української національної держави і єдність мови — це той мінімум історичних чинників, який здатен забезпечити в Україні політичну стабільність. Процес консолідації нашого суспільства в українську політичну націю починається, світоглядно та психологічно до нього ще не готові пікураїші, і росіяни, і євреї — звідси його слабкість і драматизм.

Драма починається з правосвідомості. І саме тут, у сфері правосвідомості, треба шукати причини, джерело наших міжетнічних непорозумінь і конфліктів, отже, і шлях до національної згоди в Україні — до гармонізації міжетнічних взаємин на гуманістичних засадах справедливості і доброзичливості.

Світ, щоб не розвалитися, перетворившися на хаос безперервних воєн між народами за передел територій, мусить мати в своїй основі певні тверді підвалини. Ідеологічним фундаментом сучасної світобудови є принцип загальнолюдський — права людини і національний — права

нації на самовизначення, яке здійснюється у формі національної держави.

Колізія між правами людини і правами нації умовна, позирна, вона існує лише як чинник політичної боротьби, адже безнаціональних, позаетнічних людей не буває, але приставлення прав людини, як нібито вишого права, праву нації на самовизначення, начебто вторинному, означало б не що інше, як позбавлення людських прав цілої нації — права її членів бути самими собою і самим розподілятися своєю долею.

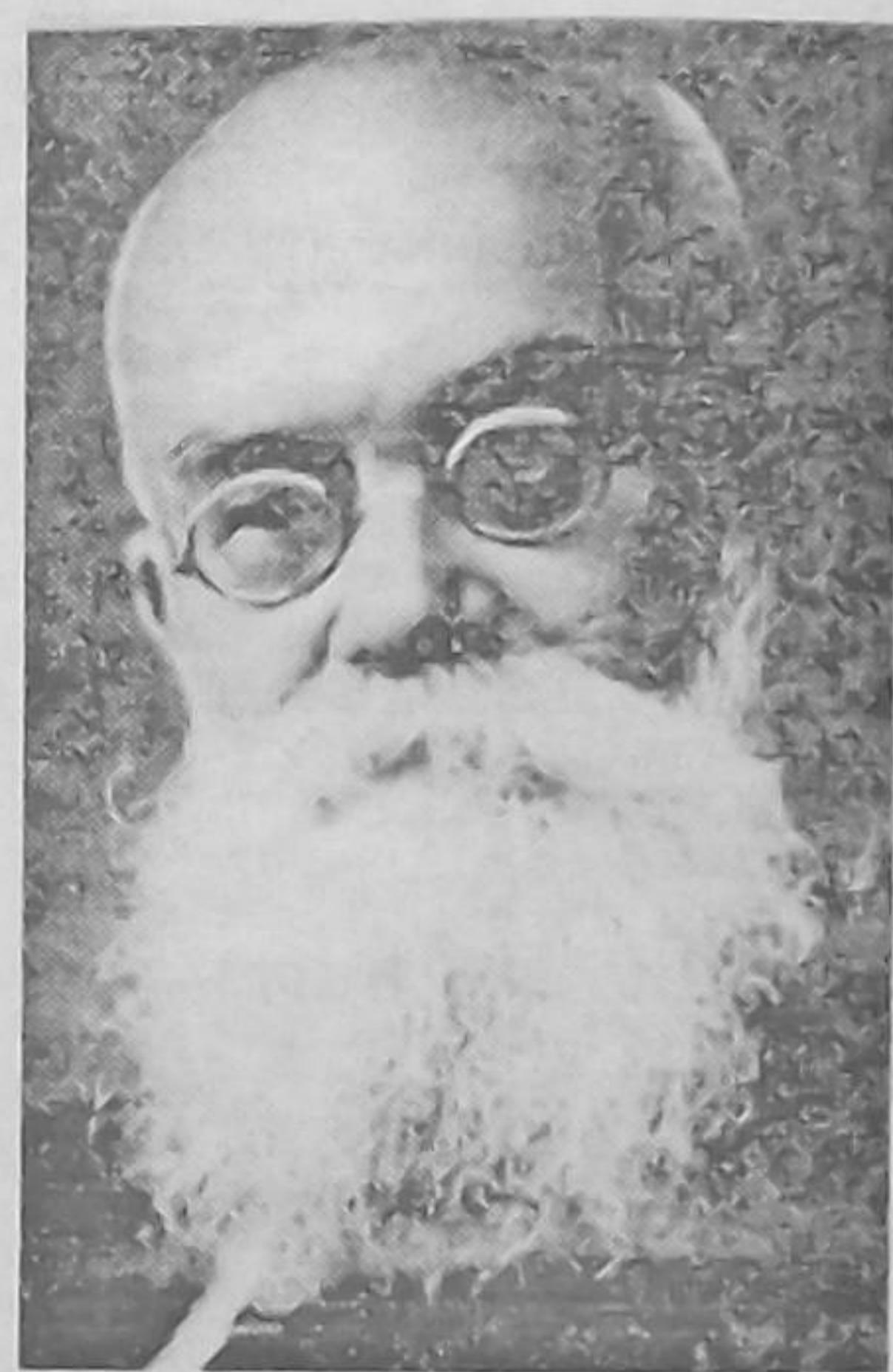
Сучасна історична самовизначеність людства та сучасне міжнародне право і тут «навели порядок» — увінчили поняття «корінний народ» і «національна меншини» (або «етнічні групи»). Як відомо, наші інтегратори-інтернаціоналісти (поборники «прав людини»!) дуже гніваються, чуючи про такий поділ, вони сприймають його як несправедливість — вивищення одних (корінного народу) над іншими (національними меншинами). Насправді ж ідея в даному разі просто про дриодну історичну реальність — про принцип світобудови, порушення якого противопоказане — в ім'я життя! І справедливості.

Річ у тому, що населена людиною Земля — фізично обмежений простір, і він поділений, а надали ці мають своїх історичних господарів, які виступають власниками своїх етнічних земель. Тут, на цьому генетичному (генезис людства) і, відповідно, відповідно до нього, будуть відображені і звільнитися від світоглядних та психологічних набутків століть — негативних набутків. Українцям — від рабського духу й неповаги до самих себе. Росіянам — від звички панувати на чужому обійті. Євреям — від підсвідомого прагнення (так складалася єврейська історія) трошити державні кордони (інерція «царства свободи» (К. Маркса), всесвітської радянської республіки (Ленін, російські більшовики) чи сьогоднішній «единий союз» на пострадянському просторі. Українська партія, призвана ваготою столітніх гноблень, ніяк не виростає

до участі в політичному русі за союз із Росією — виявляється об'єктивно нелояльність до Української держави і зневага до українців. Таким небезпечним щляхом дехто з політиків заходить надто далеко. Наприклад, В. Малиновський у майбутньому «єдиному союзі», на який він сподівається і для досягнення якого прошое не покладаючи рук, милостиво обіше надати автономію — галичанам!

На таких «правах людини» порозумітися неможливо. І ставлять вони нас перед дилемою: будемо наближуватися один до одного або й далі ділитися на «ми» і «вони», рухаючись дорогою відчуження — аж до познаки «ворог»; утверждаватися Українська держава демократичним шляхом або виявлятися, що демократія не спроможна зберегти й гарантувати українському народові національну свободу. В останньому випадку українські патріоти-демократи змущені будуть покертувати демократію — в ім'я безпеки Вітчизни і права українця бути самим собою — права жити.

Шлях до порозуміння (а потім і до об'єднання в один народ, в одну націю) від єднання і звільнення — для всіх партій, української також. Бо всім доводиться долати інерцію історії і звільнитися від світоглядних та психологічних набутків століть — негативних набутків. Українцям — від рабського духу й неповаги до самих себе. Росіянам — від звички панувати на чужому обійті. Євреям — від підсвідомого прагнення (так складалася єврейська історія) трошити державні кордони (інерція «царства свободи» (К. Маркса), всесвітської радянської республіки (Ленін, російські більшовики) чи сьогоднішній «единий союз» на пострадянському просторі. Українська партія, призвана ваготою столітніх гноблень, ніяк не виростає

Михайл Грушевський — перший президент України

на повен зріст, виши і ясність у ситуацію: годі! це наше! Російська наслідається з «параду суверенітетів» і «незалежності» (неодмінно так: українське слово у російському тексті), нетерпляче зиркаючи, коли вже той «сепаратист» наслідиться і подавиться своєму суверенитетом. Єврейська боїться української свободи (на мій погляд, це не рационалістична рефлексія), удаючись для психологічного самозахисту до найкращого начебто способу оборони — наступу. Широким фронтом — від політичного побуту (наприклад, нещасна «п'ята графа», якої українцям дуже хочеться — бо ми ще не набулися в імені своєму! — а євреям навпаки: вони вважають її недемократичною) до глобального міфу про запеклий український антисемітізм і до масштабних антиукраїнських провокацій, наприклад: демонстрація в США — на багатомільйонну аудиторію! перед самим приїздом туди з офіційним візитом Президента Л. Кучми! — антиукраїнської телефональшки під промовистою назвою — «Потворне обличчя свободи» (!?). Тобто у підтекст звучало запитання: а чи можна дозволити українцям мати свободу?

Ось до яких меж доходить непорозуміння. Вони особливо небезпечні, що в історичній процес втрачаться потужна зовнішня сила, Росія — ні, не просто втрачаться, вона сама виступає його активним учасником, катализатором, докладаючи всіх зусиль, щоб історія розвивалася за її сценарієм.

А ЧИ ІСНУЄ СЦЕНАРІЙ?

Поняття сценарію тут можна розуміти двояко: як логіку стихійної поведінки

політичної Росії та настроїв російської громадськості і як розроблений, свідомо складений план дій, спрямованих на досягнення імперської мети — повернення України в російський державний простір. Передусім, існує сама мета — про це відверто говорить і керівництво російської держави, і провідні політичні сили Росії, і «незалежна» громадськість — політична, наукова, художня, побутова. А раз так — антиукраїнська логіка у ставленні до України формується сама собою. Про це свідчить увесь спектр подій і ситуацій у російсько-українських взаєминах після проголошеннями нами незалежності.

Але, гадаю, є достатньо підстав не сумніватися, що існує і розроблена програма нового приручення України. Коли думаю про це, мені відразу спадає на пам'ять ім'я академіка В. Прімакова — колишнього директора Інституту світової економіки АН СРСР, а нині — керівника зарубіжної контррозвідки Росії. Пам'ятате його виступ 1988 року на 19-й всесоюзний конгрес КПРС — його план демократизації Радянського Союзу? Звичайно, казав він, треба забезпечити гласність і економічну свободу, але щоб уберегти країну від сепаратизму республік, слід на місце національної інтелігенції поставити інноваційні кадри. Це вже було щось значно більше, ніж просто відомий усім капересівський «обмін кадрами». Думка була дикунською, але вона таки прозвучала — із центральної державної трибуни із усіма академічними.

А ще в моїй уяві, поруч В. Прімакова, стоїть А. Мітранян — радник Президента Б. Єльцина, ідеїний побратим нашого В. Малинковича в справі активної пропаганди об'єднавчих зусиль «всесоюзного» інтернаціонального люду.

Зрештою, кожна з установ централь-

сліпими перед політичною картою стратегічних розрахунків нашого «партнерства». А план проглядається виразно. Він складається з трьох частин-напрямів, які перехрещуються і доповнюють один одного, хоч і роз'єднуються в часі, — з політичного, економічного і, на крайній випадок, воєнного напрямку. Основний засіб впливу на ситуацію у всіх спрямуваннях однаковий — політична дестабілізація України.

Уже була мова про плацдарм — Крим і Придністров'я (14-та армія). Думаю, від них тим часом порятувала нас СНД: «партнер» полегшено зіткнув — ага, попалася пташка!

Водночас ішла робота і над грузинським варіантом: розпалити конфлікт між комуністами і демократами до прямого зіткнення, щоб послабити обидві сторони і отримати можливість прийти з «миротворчою» місією. Звісно — гаряча любов офіційної Росії (телекомпанія «Останкіно»), не менш «парто-крайчної», ніж Україна, до палкого опозиціонера-рухівки — тодішнього претендента на президентську посаду в Україні.

Політичний консерватизм народу виявився мудрішим за революційну сверблячу себелюбів. Президентом України стає «парто-край» — тільки такий президент і може дати собі раду з наскрізь парто-крайчним і номенклатурним суспільством. А суспільство переконливо підтверджує на референдумі українську незалежність.

Отже, величний історичний факт: Україна стає самостійною державою. Величний для нас, але нестерпний для «парто-край»! Що в такому разі той має робити? Ясна річ, передусім — дискредитувати самий факт, знищити його ідею і модель. Так народився міф про Україну як

аналітики російської партії усе це чудово розуміли і розуміють. Тому вони поставили собі за мету усунути від влади українську національну «буржуазію» та її бюрократію — ту частину панівного компартійного класу, яка, опинивши волю історичних обставин біля керма новопосталої держави, перейшла на український бік. Шлях до мети — ліквідація української центральної влади — лежав під ногами — через дострокові вибори Верховної Ради та Президента. Не становило ніяких труднощів спонукати «демократичну» опозицію ступить на ту дорогу, адже вся наша тодішня «демократія» була в стані політичної лихоманки: суцільний противладний (отже, і проти держави — ще не сформованої) пропагандистський галас і ні найменшої спроби пояснити людям, що економічні труднощі мають передусім об'єктивний характер, і вихід у тому, щоб згуртувати суспільство навколо позитивних завдань, навколо предметних дискусій про шляхи розв'язання епохальних проблем.

Неважко було передбачити, що з переворотом Верховної Ради і Президента політична ситуація в Україні зміниться на гірше — для українців. Слабкі застежливі голоси лунали, та було вже пізно, бо вірус отаманства уразив і «парто-край», таких монолітних донедавна. Щоправда, вірусом було інфіковано: з якогось часу Іванові Степановичу стали нашпітувати, що його місце — в кріслі Президента. І він спокусився...

Так, у тому, що нові президентські вибори відбулися достроково, вирішальну роль зіграв Іван Плющ — тодішній голова українського парламенту. Як показали наслідки, роль дуже негативну. Бо дострокові перевибори — і Верховної Ради, і Президента — суттєво змінили в Україні російську партію. Я б сказав навіть більше: по суті влада перейшла до її рук. Отож не дивно, що на політичній сцені України почалася активна історична гра під назвою «інтеграція» — за сценарієм зацікавлених політичних середовищ.

І справа зовсім не в тому, що голова парламенту часто освічується словом «держава», а Президент — відхрещується від СРСР, декларуючи бажання залишатися президентом незалежної держави. Суть полягає в іншому: який історичний нарядок вони вказують українському народові і які перспективи той шлях нам відкриває.

ПЕРСПЕКТИВИ АБО ЗНОВУ — ПРАВО ЖИТИ

Говорячи в сімдесятих роках про піднебільне становище в СРСР українського народу, жорстоко гнобленого Росією і позбавленого офіційною ідеологією права на історичне життя в майбутньому (ідея зближення і злиття націй, доктрина інтернаціоналізму), я водночас проголошував ідеологію історичного оптимізму. Логіка міркувань була такою. Радянське суспільство антагоністичне, антагонізм між народом і партією (пам'ятате що дві ключові поняття соціології КПРС?) не може не розв'язатися — на користь демократії, демократична передбудова країни дастє українському народові можливість заявити про свої права, отже, у своїх візвольних змаганнях ми отримаємо підтримку з боку самої історії — об'єктивної, незалежної від нас і ходи.

Як відомо, було саме так: ми не самостійно допливли до берега, ім'я яко-му — Українська держава (хоч і відважно глибливі в тому напрямку!), а були внесені на нього самим потоком історичних подій.

Нині наше становище у найважливішому — щодо майбутнього — не змінилося: ми знову — власне, все ще! — стоїмо перед небезпекою згинути як державний народ і суверенна нація — і навіть як етнос. Відродження українців явно не встигає за розвитком подій, русифікація триває, у разі об'єднання України з Росією вона просто поглинатиме нас швидкісним методом — стане незрівняно потужнішою, ніж раніше, в СРСР.

Перспективи, що їх пропонує нашому народові, скажімо, б. фінансовий «прогрес», інтеграція, не змінилися (і тоді, і тепер — це перспективи національної смерті), але стали іншими — гіршими! — об'єктивні умови, в яких відбувається наша візвольна боротьба. Тепер історія залишила нас на самих себе. Якщо раніше, прирікаючи нашого гнобителя — тоталітарний лад — на загибель, вона тим самим «прирікала» українців на свободу, на звільнення від самодержавного панування імперії, то тепер об'єктивний історичний процес (демократизація суспільства) зпімає позицію нейтралітету, ставлячи нас в умови жорстокої конкуренції — щоденної

боротьби за відживання. Нас — ослаблених, виснажених, спотворених віковою неволею. Конкуренті не з партнером, а з багатосотлітнім історичним ворогом — російським імперіалізмом, досвідченим і підступним. Користуючись фізичною перевагою, він диктує правила гри, запрограмовуючи для нас спочатку залежність, потім повне підкорення собі і, врешті-решт, загибель.

Наша стратегія самозахисту і поступу до перемоги мала б полягати насамперед у тому, щоб розгадати підступи історії — ідеологічні, політичні, економічні — і противідповісти їм.

Російський комунізм (КПРС) мав у своєму імперському арсеналі важку ідеологічну зброю — доктрину інтернаціоналізму, в якій ідею інтернаціоналізації життя було абсолютизовано й доведено до концепції об'єднання і злиття націй, тобто неминучої національної смерті народів. Така перспектива трактувалася як об'єктивна історична закономірність, видою якої порятунку немає нікому. Ця міфологізація певних життєвих явищ, витлумачені тенденційно і фальшиво, вторгнеться в масову свідомість, прекрасно слугуючи нашим ворогам.

Подібну роль виконує нині ідея інтеграції. Мовляв, це світовий об'єктивний процес, і нічого не відєш — із кимось мусимо об'єднуватися. Тобто мова йде саме про об'єднання, про економічні та політичні союзи, а не про прийняття для всіх рівноправне співробітництво між країнами.

Звичайно, входження у Європейський Союз відкриває нам певні перспективи — на відміну від СНД, яка швидко перетворюється тільки на смертельну паству. Однак суть справи полягає не в напрямку інтеграційного руху, а в самому явищі інтеграції, ідея якої вочевидь обертається на політично спекулятивну ідеологію неминучого об'єднання країн в одне органічне ціле. Як і в випадку з «інтернаціоналізацією», тенденції об'єднання — в інтересах ворожих нам політичних сил. Проте в дійсності, притверзому погляду на явище, картина постає не такою однозначною, як це видають інтегратори.

Уявимо собі, що Європейський Союз охоплює всю Європу — до Уралу. Створюється єдиний політичний простір із вільним рухом капіталу, товарів, робочої сили і... всього того, що має схід і від чого західній європейці не порадять. Росія умить перемелює Білорусь та Україну, доходить до Польщі, пригадуючи собі, що та країна — це «свое», «рідне» Царство Польське!

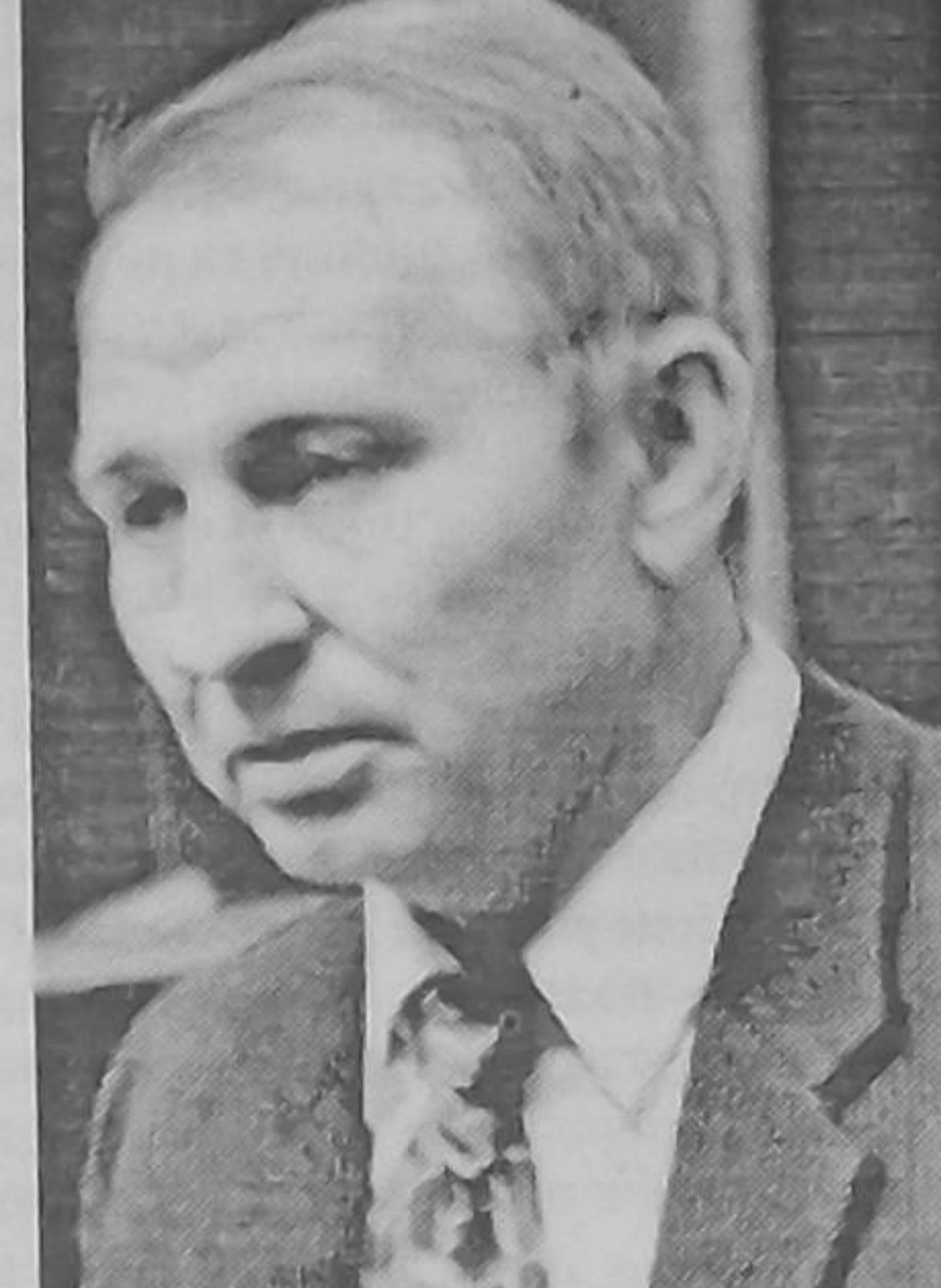
Або ще виразніший приклад: Росія інтегрується з Китаєм — за два-три роки територія від Тихого океану до Уралу стає китайською демографічно...

Інтеграція як історичний рух до економічного, політичного та будь-якого іншого об'єднання країн нічого доброго Україні не обієде, у західному напрямку також. Викиньмо це слово з нашого позитивного політичного лексикону, коли говоримо про своє майбутнє. Якщо хочемо те майбутнє мати. Ясна річ, не пітуймо таку інтеграцію із входженням України в європейську цивілізацію загалом, зі стратегічною орієнтацією Української держави на Західну Європу.

Не вільний від підступності — проти нас — і процес перебудови економічного ладу. Реальні історичні потреби в роздержавленні, демонополізації власності і створенні ринкової економіки потрапляють у вир антагоністичних політичних протистоянь, а звісно — абсолютизація нових форм в одних, консервативна затяжість в інших — там, де міг би зародити простий здоровий глуп. Ідеологія бере гору над практикою, загальні публістичні міркування — над професійним розглядом конкретних проблем і ситуацій. Публікацій на тему економічних реформ безліч, а спокійних наукових дискусій на сторінках преси майже немає. Практики блокують у теоретичній питані, до того ж їх постійно смикають і зі сходу, і з заходу. Українській економічній науці бракує передусім методологічної ясності, зокрема розуміння того, що два історичні завдання, які стоять нині перед Україною — створення держави і докорінна перебудова суспільного ладу, — процеси взаємопов'язані, взаємозалежні. На розрив їх і на інтеграційну інерцію ринку якраз і розраховують російські імперіалісти демократичного спрямування (див. статтю Єгора Гайдара в г. «Московські новини» за 12-19.02.1995 р.). Не покладаючись, ясна річ,

Леонід Кравчук — перший всенародно обраний президент України

Леонід Кучма — президент України

ної влади Росії має свої аналітичні служби, отже, і відповідні висновки, прогнози і програми дій. Акре такого характеру документи потрапляють і в пресу. А спрямованість «українських» програм тих політичних сил Росії, від яких залежить її завтрашній день, отже, і поведінка щодо нас, — однозначна і неутильна: не дати Україні виплисти нарешті з російського моря на твердь самостійного, незалежного існування.

І знову: драма полягає в тому, що українці реагують не адекватно. З усього судячи, Українська держава не має щільної програми самозахисту і протидії російському наступовству на нас. Більш того, ми ще не усвідомили по-справжньому, в якому становищі перебуваємо (і в якому ми станемо!) і з ким маємо справу. Тому політики — провідники нації! — й поводяться парадоксально: не гуртують народ перед небезпекою, а дезорієнтовують, присиллять його. Державне керівництво бере собі в стратегічні партнери країну (Росію), в ідеологічному та політичному арсеналі є все — від «братьєвського союзу» до невизнання нас за окремий народ, але найменше — згоди на самостійність і незалежність нашої Батьківщини, елементарної погоди до наших прав.

Лідер «наймасовішої і найпотужнішої» (як він любить хизуватися) патріотичної організації заявляє раптом — коли насправді маємо гостре і пряме російсько-українське протистояння! — що ми передбачуємо російську небезпеку. А націонал-демократи, не кажучи вже про політичне українство взагалі, ніяк не спроможується сісти за один стіл.

Мабуть, оша нечутливість до небезпек, витворена тяжкою неволею, і робить нас

«ДЕМОС-ПОЛІТИКУС», або ЧИ Є УКРАЇНЦІ НА ЛУГАНЩИНІ?

Торік Донбас мав стати першим українським жертвовним смолоскипом. По лінії порубіжжя Луганщини з Росією таємно готувалася агресія на підтримку російського населення Донбасу. Тому так сміливо почували себе наші доморощені шовіністи, керовані лівими силами. Чому ж в останні хвилини війська не були введені?

Соціологічно-психологічні дослідження переконали гарячі голови московських політиків: Донбас не «руський», хоча і російськомовний. За останні п'ятдесят років попри тотальну асиміляцію, Донбас не тільки не став «руським», а дивним чином виробив свій власний менталітет, — донбаський, — не схожий на чисто український, але й не російський. Факт науково досліджений, але до кінця не усвідомлений.

Етнічних українців — за шістдесят відсотків. Решта — переселенці. Повсінна розруха привела на наші землі не чужинців, а свої же, колишніх українців з близьких областей Росії, Кубані, які до 1925 року входили до складу України, а також близьких нам по духу білорусів, багато осіло у нас вихідців із західних і центральних областей України. Лише мізерний відсоток складають інші національності. На Донбас ішли заробітчани, щоб покращити долю своїх дітей. Із селян перетворювалися на пролетаріїв. Саме цей фактор і вплив на формування донбаського менталітету.

Попри тотальне винищення українства, український дух — триматися своєї землі — не винищено. Тому не випадково увесь Донбас проголосував за незалежність України, чим здивував Москву. А тут нічого дивного немає: народ може втратити свою незалежність, але характер і мова його завжди залишаються його природним скарбом. І хоч мовно Донбас пристосувався до окупантів мови, — а що ви хочете, коли чужу мову підпирали кулемети, гулаги, голodomори? — але характер народу, той глибинний, природний чинник, залишився українським. Тільки трохи дух зледачів.

Отже, «пролетарський менталітет» озирається на своє українське походження. А, значить не стане класти своє життя, проливати свою кров за політичні амбіції Росії. Виявилось, що російського населення, як такого, на Донбасі немає. Є російськомовне. А це не одне і теж.

Відступила Москва від Донбасу. Переїхала на Крим. От коли вона там запалить свій жертвовний смолоскип, Донбас буде змушений прийняти на себе другий удар Москви. І тут спрацює «пролетарський менталітет», бо він має не тільки позитивні для держави риси, а й негативні: чия братиме верх? Воювати не будуть, але й оборонятися теж не стануть: життя дорожче за все. І тоді, розгублений сьогодні пролетаріат очолить п'ята колона. А хто ж іще? У них влада. І першою політичною силою з іншого боку стане мова. Другою — вчорашина і сьогоднішня байдужість українського уряду, а також політичних лідерів від демократії до мовної проблеми Донбасу. Його мовна проблема — духовна, національна виразка України. Поверховно ставиться до неї — небезечно для усієї держави. У цивілізованому світі це чомусь розуміють усі держави. Вам ніхто з пересічного російськомовного громадянами Донбасу відверто не скаже, що у нього чомусь душа болить за Україну. А вона болить. Болить українська душа. А що ми робимо, щоб вилікувати її? Громадськими зусиллями однієї «Просвіти» болю не зарадиш. Потріба державна соціально-духовна програма лікування. За

три роки на державному рівні у нас нічого не змінилося. Інформаційний простір з чотирьох сторін: радіо, телебачення, преса і книга з біржі суцільно в руках комуно-шовіністів, себто у п'ятої колони, яку щедро фінансує Москва і бізнесмені від компартії і комсомолу. Зважте ще й на те, що і влада в області у руках цієї п'ятої колони на чолі з компартійним лідером.

Вже саме життя довело, що державна політика України на першому етапі становлення державності повинна будуватися не на Заході, а на Сході та на Півдні України.

Складається враження, що Донбас Україні не потрібний. Верховіття уряду шумить, аж листя злітає, а толку немає. Конкретної, кардинальної, комплексної програми по Сходу і Півдню так і не вироблено. Враження таке, що уряд — це пожежна команда, до того ж непрофесійна, набрана під час стихійного лиха.

«Просвіта» зберегла себе як організація, зросла і зміцніла і прийшла до дверей довір'я народу. І не гаслами, не мітингами, не домаганнями: «сьогодні і негайно!», а копіткою, чорновою роботою. Ми посіяли трохи зерна, хай хоч на невеличких клаптиках землі, але посіяли і доглядаємо. А головне, ми зрозуміли, що українські гени — живі! І їм треба допомогти виліти з під шкарубки. Допомогти терпляче, розуміючи, що засохла шкірочка боляче одривається від тіла. Але ж під нею молода і жива плоть. Ми вже не розраховуємо на державні програми тощо, — молода держава, молодий уряд, молода і зелена політика і політики, — хай підростають, може, колись зрозуміють свої помилки. Не було б тільки запізно.

У мене конкретні пропозиції: зважуючи на те, що уряд сьогодні невзмозі економічно захистити усю Україну, але найбільш уражену в мовному аспекті Луганську область — треба підтримати. Фінансово підтримати друковані органи обласної «Просвіти» в комплексі з відкриттям першого в Україні юнацько-дитячого видавничого Дому «Надія України». Тільки через дітей ми прийдемо до українського Донбасу. Затвердити фінансову програму регіонального Центру народознавства на базі академії наук України, лабораторія якого вже почала працювати у США № 59 міста Луганська.

Друга пропозиція: виступити просвітням з вимогою чи зверненням до Уряду і президента: вища школа повинна працювати лише на державній мові.

Цим ми допоможемо нашим східним і південним областям швидше стати на ноги на своїй українській землі і відчути, що вони нікія не перевертні, не манкути, не чужинці, а всі вони від рідної ненікій України, її сини і дочки. Росії вони не потрібні, а в Україні почувавуть себе пасинками. Тому і ворохоблять. Потурбуймося про них не лайкою і не запотиличниками, а любов'ю як до рідної дитини. І ви побачите результати. І світ упевниться, що в Донбасі живуть таки українці.

Райса ЛУК'ЯНЧУК,
Голова Луганського
обл. товариства «Просвіта»
ім. Тараса Шевченка

ХТО ІГНОРУЄ ДЕРЖАВНІ ІНТЕРЕСИ

У сучасних умовах жодна держава не може існувати без власного інтелектуального прошарку, який ми називамо інтелігенцією. Це інженери, вчителі, лікарі, журналісти, науковці, містці тощо. Інтелігенція — це керманич та еліта держави, це двигун та гарантія її прогресу.

Майже дві третини населення Харкова — українці, а на Слобожанщині українців близько 60%. Це згідно перепису 1989 р., який не був об'єктивний для українців. Причин цьому кілька, і вони добре відомі. Насправді етнічних українців на Слобожанщині значно більше. Багато, а, можливо, і більшість з них бажають віднати дітей до української школи. Але — зась! Адміністрація українців змушує писати заяви про навчання рідною мовою.

Як і раніше, на своїй землі українські не може отримати освіту рідною мовою, відчуждений від національного виховання та української культури. Кущий Закон про мови, прийнятий під тиском громадськості п'ять років тому, не виконується, саботується. Паростки національної освіти, які почали було проростати після проголошення незалежності, придушуються адміністрацією. В деяких містах Слобожанщини, де українців понад три четверті, немає жодної української школи. У багатьох харківських школах закриваються або знаходяться під загрозою закриття українські класи. Загальмувалося зростання кількості українських шкіл. Але школи — то навіть не квіточки, а лише брунечки.

Інтелігенція готується вищими навчальними закладами. У Харкові їх 25, і усі вони державні. Здавалось би, вони і мають перейти на державну мову викладання. Але на це спромігся лише педагогічний університет, мають бажання, але не дуже поспішають ще два-три вузи. Деколонізація проводиться значно меншими темпами, ніж проводилася русифікація. В чім причина, яке вправдання, а, швидше, виверти колонізаторів?

Спочатку говорили, що студенти не знають української мови, а більшість викладачів нею не володіє або володіє не досконало. Пройшло 5 років. За цей час викладачі, як державні службовці, зобов'язані були вивчити державну мову, принаймні, ті, які ще не досягли пенсійного віку. І треба зазначити, що більшість викладачів, вузів м. Харкова може і готова перейти до викладання українською мовою вже з 1 вересня цього року. Я добре знаю це по своєму фізико-технічному факультету державного університету, а також від спілкування з викладачами інших вузів. Шо стосується студентів, то всі вони знають українську мову на рівні доброго її сприйняття, але вони з обов'язковою для вивчення в усіх школах України. Студент, який не знає української мови, має фальшивий атестат і мусить бути відраховані з навчального закладу.

І все ж таки з 1 вересня вузи Харкова не переїдуть на викладання державної мови. Чому? Спротив адміністрації, ігнорування нею державних потреб України.

А.КІНДРАТЕНКО,
професор, голова Харківської
«Просвіти»

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ (УВО) ЗАПОЧАТКОВАНА ЕВГЕНОМ КОНОВАЛЬЦЕМ 1920 Р. У ПРАЗІ. ОТЖЕ, МАЄМО НАГОДУ ВІДЗНАЧИТИ В ЦЮМОУ РОЦІ 75-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ УВО, ЯКА 1929 Р. БУЛА РЕФОРМОВАНА є КОНОВАЛЬЦЕМ В ОУН. ГОЛОВНОЮ ПРОГРАМОВОЮ ЗАСАДОЮ УВО ПРОГОЛОШУВАЛАСЬ ПОБУДОВА УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ (УССД).

У «Довідці про УВО», складений в КДБ УРСР 1955 р., читасмо: УВО створена колишнім командиром корпусу січових стрільців (СС) Евгеном Коновалецем з числа українських січових стрільців (УСС) та української галицької армії (УГА), що боролися разом з петлюровцями проти радянської влади і втекли за кордон. «Уво» являє з себе яскраво виражену фашистську терористичну організацію, що ставила своєю метою повалення Радянської влади на Україні й створення так зв. «Самостійної української держави» з приватною власністю, як економічною основою майбутньої української держави та проголошенням принципу «співробітництва класів».

Центрими виникнення 1920 р. УВО в архіві КДБ УРСР називаються, крім Праги, також міста Ужгород, Львів, Луцьк в Західній Україні, Вінниця, Кам'янець-Подільський, Харків, Київ, Дніпропетровськ, Одеса в Центральній і Східній Україні. Відзначено також центр виникнення УВО в Москві.

Заарештований за належність до УВО професор Петро Палько на допиті 9.08.33 р. про «увіті» у протоколі підписав: «Вони доводили закономірність й неминучість утворення Соборної України в союзі з передовими державами і, в першу чергу, з Німеччиною, а потім з Англією, як закоренілим ворогом Росії, Італію та Америкою. Наша організація, аналізуючи причини, коли прогавили об'єктивні умови створення Соборної України (в 1917-1919 рр. — М. Р.), брали за основний фактор для досягнення мети — це власні українські сили. Союзником України може бути Берлін, потім Лондон, Рим і Нью-Йорк. Звідси політика організації — вигнати Москву з України, потім Варшаву — із Львова і т. д. Після цього Україна, будучи самостійною Соборною, може дати кожному допомогу. Часто казали (далі українською мовою — М. Р.): «Шлюб з тевтонцями, геть варягів з нашої землі».

«Справа УВО» (1933 р.) є хронологічно після сумнозвісного відкритого «Процесу СВУ» (1930 р.), на якому «УВО» ще не фігурувало та «Справи УНЦ» («Українського Національного Центру» 1931 р. до якого УВО входить складовою частиною).

Мова слідчих справ і судочинства, як правило, — російська. Заарештовані в «Справі УВО» О. Вишня, П. Демчук, Й. Букшований та інші починають давати свідчення в заявах, на допитах і т. д. українською, але далі слідчі «перекладають» їх на російську. Ця «траїдія» у відомстві В. А. Балицького — ДПУ йде ще з часів розквіту політики українізації 20-х рр. Так, у березні 1926 р. під час засідання комісії ДПУ із судово-політичних справ член комісії М. Ф. Владимиристський заявив, що «він не може слідкувати за ходом засідання», що велось українською мовою. У відповідь на це Балицький висі пропозицію: «З огляду на те, що комісія в більшості складена з представників нацменшин УСРР, деукраїнізувати виступи на засіданні». М. О. Скрипник, котрий вів засідання, енергійно протестував, але залишився в меншості.

Всі справи «УВО» вів таємно-політичний відділ, російською абревіатурою — СПО ГПУ (про нього і його «оперів» мова йтиме окремо). «Увіті» звинувачувались за ст. 54 (в Росії — 58) карного кодексу за якимсь одним чи кількома з пунктів: 1. Зрада Батьківщині; 2. Збройне повстання; 3. Пособництво; 4. Допомога міжнародній буржуазії; 5. Пропаганда війни; 6. Шпигунство; 7. Шкідництво; 8. Терор; 9. Диверсії; 11. Організація; 12. Знав і не доніс; 13. Служба в білій армії; 14. Невиконання наказу.

Арешти велись без санкції прокурора.

Судили за статтею 54 і її пунктами 1933 р. «трійки» при колегії ДПУ чи колегії ОДПУ. Справи підсудним для ознайомлення не надавались. Суди відбувались без участі адвокатів, прокурора, навіть самого підсудного. Такою була та «соціалістична законність вищого типу».

Очолював СВУ, за сценарієм ДПУ, академік С. Ефремов, УРЦ, за таким же сценарієм, мав очолити академік М. Грушевський, але Московське ОДПУ не без погодження, очевидно, з відповідними партійними інстанціями вирішило не форсувати події, і тоді на вакантне місце керівника УНЦ висунули ще одного академіка М. Яворського, котрий за біографічними даними (галичанин, офіцер в австрійській та галицькій арміях) мав бути членом УВО.

Спочатку М. Яворський — член КПЗУ й КП(б)У

захищав свої комуністичні погляди, але, одержавши 7.11.32 р. за них 6 років виправно-трудових таборів (ВТТ), на Соловках прозрів і заявив, що «мав нещастя належати до найжалюгіднішої у світі комуністичної партії і вважає це за свій злочин».

В ув'язненні М. Яворського звинуватили в тому, що він, «українізуючи» Соловки, намагався створити контрреволюційну організацію «Всеукраїнський центральний блок» (ВУЦБ), за що «особливою трійкою» НКВС Ленінградської обл. 9.Х.37 р. (запам'ятай, ... пе число) засуджений до розстрілу і розстріляний 3.ХІІ.37 р.

У справі УНЦ разом з М. Яворським проходили також «увіті» — брати Григорій та Василь Косаки, М. Біляч, В. Дністренко, пов'язані з «УВО» — І. Лизанівський, М. Чечель, М. Шраг та інші.

«Справа УВО» стала самостійною і центральною 1933 року. Це невипадково. Україна пухла з голоду, гинула, і Українська Військова Організація могла стати тією реальною силою, на яку з надією дивився українська інтелігенція, заразовані за це ДПУ до «блоку УВО». Тому ДПУ завдало випереджувальний удар.

Арешти почалися наприкінці 1932 — на початку 1933 р. в Москві, далі в Києві, Харкові, інших містах й селах України. Брали всіх, хто висловлював невдовolenня, заразовували до «контрреволюційної організації УВО» і тих, хто до неї належав, і тих, хто гадки про неї не мав (цих відносили до «блоку УВО»). Заарештовували, судили і розстрілювали за програмову мету УВО — Українську Самостійну Соборну Державу (УССД),

хто боровся за неї, і тих, хто не знат про неї, але був українцем, і навіть тих, хто боровся проти УССД, але не довів цього своїм суддям.

В рік 75-ліття заснування УВО згадуємо імена репресованих 1933 р. за сфабрикованою в ДПУ так званою «Справою УВО».

Репресовані в УССД за УССД «увіті» Володимир Геринович — професор, народився 1883 р. на Львівщині, закінчив географічний факультет Львівського університету, воював у складі австро-угорської армії, мав 5 поранень, 3 нагороди, захищав ЗУНР 1918-1919 рр. від польської агресії, був референтом президента ЗУНР з питань народної освіти, в липні 1919 рр. разом з військами ЗУНР та цивільним населенням, відступаючи з Галичини під переважаючим натиском польських військ, прибув до Кам'янця-Подільського, де влаштовувався на працю до Кам'янця-Подільського державного університету і працює там (за радянської влади університет став ІНО — інститутом народної освіти) доцентом, професором, ректором.

1931 р. переїжджає до Москви 12. XII.32 р. його заарештовано, 10.XI.33 р. «трійка» ДПУ УРСР засудила Гериновича на 10 р. ВТТ. Звільнівшись у повоночний час, іде в рідні галицькі місця. Рік смерті невідомий. Петро Коваленко, народився 1906 р. в с. Щербинівка Донецької обл., освіта вища, до арешту мешкав в Харкові, заст. керівника сектору економіки Всеукраїнської сільськогосподарської академії наук, заарештований 14.XII.32 р. за те, що «виступив з пропозицією змінити пункти (в тезах до XVI з'їзу КП(б) — М. Р.) про легку індустрию в напрямку посилення темпів її розвитку», віднесений до «блоку УВО» й засуджений 23.IX.33 р. ОСО ОДПУ на 3 р. ВТТ.

Микола Романюк, народився 1894 р. в с. Кутя на Галичині, був офіцером Української Галицької армії (УГА), перебував в охороні Петлюри, в складі УГА воював проти Червоної армії, 1920 р. вступив до УВО, здобувши освіту, з 1922 р. член КП(б)У, 1924 р. з транспортом галичан прибув в УРСР, займаю посаду директора інституту Радянського будівництва та права. Заарештований 31.XII.32 р. Засуджений «трійкою» 23.IX.33 р. на 10 років позбавлення волі.

Іван Собків, 1897 р. н. галичанин, до арешту — референт Держплану УСРР. Заарештований 31.XII.32 р. за належність до УВО й шпигунство. Вину визнав. Одержав 23.IX.33 р. від «трійки» 3 роки ВТТ.

Микола Тютюнник, 1896 р. н., член КПЗУ й КП(б)У, до арешту — старший референт сектору відділу кадрів Укрлігоспу в Харкові. Заарештований 31.XII.32 р. за належність до УВО. Виключений з КП(б)У 31.V.33 р. Одержав 1 X.33 р. за ст. 54-11 від «трійки» 10 років ВТТ. Визнав, що 1921 р. вступив за кордоном до УВО, привіз 1927 р. до Харкова директиви УВО з Праги, входив як терорист, до бойків УВО. «Особлива трійка» НКВС Ленінградської обл. 9.Х.37 р. (знову 9.Х.37 р.) призначила Тютюнникові ВМП — розстріл. Виповнено 3.XI.37 р.

Василь Баб'ян, 1895 р. н., галичанин, геолог. Заарештований 1.I.33 р. за належність до УВО. «Трійкою» засуджений 23.IX.33 р. на 5 років ВТТ за ст. 54-4-11. Вину визнав.

Антон Біленський-Березинський, народився 1897 р. в м. Львові, освіта вища, член КПЗУ та КП(б)У. З 1928 до 1933 рр. мешкав і працював у Харківському видавництві «Рух» й в УРСР. Заарештований 31.XII.32 р., визнав належність до УВО з 1920 р.; співробітництво з іноземними розвідками (що не підтверджується), погодився на співробітництво з ДПУ-НКВС. «Трійка» ДПУ УРСР 23.IX.33 р. засудила Біленського на 10 років ВТТ, 26.V.34 р. звільніла «за станом здоров'я» (на час фабрикації нової «Справи ОУН»), новий арешт 13.XI.34 р., знову «за хворою» дотермінове звільнення постачаною ОСО НКВС від 14.X.35 р. Й заслання «до Омська на термін, що залишився», новий арешт 20.II.37 р., на допитах підтверджив, що завербований польською демонстрацією, в КПЗУ працював зав. агтпропом ЦК, був редактором центрального друкованого органу КПЗУ та технічним секретарем Політбюро ЦК КПЗУ. За «надуману інформацію» для органів був Омською «трійкою» цих органів засуджений 27.VI.38 р. до розстрілу.

Олекса Яворський, народився 1892 р. на Західній Україні, освіта вища, до арешту працював у бібліотеці ВУАН м. Києва. Заарештований 11.I.33 року. партколегію ЦК КП(б)У 16.III.33 р. виключений з партії «як учасник контрреволюційної фашистської організації, що намагалися до повалення рад. влади». До 25.V.33 р. Яворський заперечував свою належність до УВО, після — визнав, що в УВО з 1920 р. Суд «Трійка» ДПУ УРСР 23.IX.33 р. засудила Яворського на 10 років ВТТ.

Федір Конар (Палащук), народився 1895 р. в с. Рудники на Галичині, член КПРС з 1919 р., до арешту працював застуником наркома землеробства СРСР. Заарештований в Москві 9.I.33 р. одночасно з групою українських націоналістів, зокрема Рожанківським, Палівом, Савченком. Звинувачувався у створенні в Москві антирадянської організації (УВО? — М. Р.) з метою повалення за допомогою іноземних інтервентів Рад. влади, в шпигунстві й організації шпідництва в сільському господарстві. Вини не визнав, але викривався «подільниками» Вольфом, Коварським, Кременецьким і Тарасовим. Засуджений ОДПУ 1.III.33 р. до розстрілу. Друкуючи це, газети повідомили, що вирок виконано. Голодомор на Україні мусила втішиться, якщо не жахнутись, що «винуватці» її голоду покарані.

Омелян Паліїв на допиті 17.I.33 р. показав, що був виключений з партії під час чистки 1921 р. Тоді Ф. Конар в Москві був безсилій іому допомогти. На допиті 29.I.33 р. Паліїв зі слів брата показав, що «ще в Кам'янці (-Подільському — М. Р.) Конар, Біляч і Букшований були німецько-австрійськими розвідниками».

З братом Дмитром Омелян Паліїв домовився, що залишиться в Світлах, а брат, «надто скомпрометований своєю близькістю до петлювських і укрівських кіл», залишиться в Галичині, на Західі. «Конар, я, Букшований і Біляч замаскувались партійними квитками». Заарештовано Ом. Паліїва одночасно з Конаром, 9.I.33 р. Перед арештом працював економістом Московського електрозваду.

Карл Максимович, народився 1892 р. в селянській родині на Галичині, освіта незакінчена вища, був бортотистом 1917-1919 рр., членом КПСГ (КПЗУ) 1919-1920 рр. і чл. КП(б)У 1921-1929 рр., звідки виключений за шумськізм. До арешту мешкав у Москві. Заарештований 9.I.33 р. Звинувачувався в тому,

кирпогнучкошиенки

ередовсім я уважно перегорнув бібліографічний довідник «Письменники Радянської України. 1917–1987», виданий у Києві в 1988 році, і з'ясував доволі цікаву річ. Виявляється, у жодного з українських поетів, прозаїків, публіцистів немає такого нагромадження найрізноманітніших літературних премій, як у Віталія Коротича — Державна премія СРСР (1985), Державна премія УРСР ім. Т. Г. Шевченка (1981), Республіканська комсомольська премія ім. М. Острозького (1972), премія ім. Павла Тичини (1978), премія ім. О. Толстого, премія ім. Б. Полевого і навіть міжнародна премія ім. Юліуса Фучика. Potim були ще премії. Не кажучи вже про ордени і медалі Радянського Союзу та Почесні Грамоти Президії Верховної Ради Української, Грузинської, Казахської РСР. Факт вартий занесення у книгу Гіппеса.

Звичайно, не останню роль в подібному хронічному «вшануванні» зіграла та сакральна обставина, що В. Коротич протягом багатьох років посідав високі ступні в правлінні Спілки письменників України та Спілки письменників СРСР, тож мав можливість сам про себе й подбати.

Але цього все ж таки замало, щоб пояснити таку завину літературних нагород, особливо, коли зважити на якість красномовних підробок лауреата багаторазового використання. Тут вочевидь, як написали б романтики, криється якася страшна тасмниця.

Втім, — юдиних поетичних тайн. Суцільна проза. Справа у тому, що Віталій Коротич володів єдиним талантом, котрий ніхто не може поставити під сумнів: він завжди плив за течією і ніколи — супроти. І він завжди зінав, що, коли в яких словах треба висловити те, що додінно владі — байдуже, хто біля її керма. І саме в цьому полягав його унікальне обдарування, бо ніхто не вмів і не вміє з такою елегантністю, невимушенностю, з повністю незалежним виглядом низенько скликатися перед сильними світу сього.

Ніби щука в воді, він спритно орієнтувався в різних складних ситуаціях, знаючи коли і куди треба тікати.

1986 рік, Чорнобиль — Коротич негайно жопиняється у Москві, подалі від забрудненої радіонуклідами України. 1991 рік, серпневий путч — і він хутко перетинає океан і вигулькує в США.

Нині В. Коротич викладає журналістику в Бостонському університеті, передаючи американським студентам свій багатий життєвий досвід.

Сучасні російські журналісти полюбляють звертатися до Коротича як до «знатного фахівця з українських питань». Московський огляд Олександр Ткаченко назав його «одним із найкращих поетів та публіцистів України», хоча до України пітає мас зараз хіба умопостільдання відношення. Але надто небезпечне споглядання, котре дуже тішить колег з Москви, вражених «его осведомленністю в вопросах киевской политики», зокрема, в складних стосунках Київ-Сімферополь.

У чому ж суть поглядів «лучшого поета» на кримську проблему? Щоб з'ясувати це досить погортати кримські газети за кілька останніх місяців, в них Віталій Коротич (вже не громадянин України, а громадянин Росії, а точніше, як його віншують на Заході, — «космополіт» і «ромадянин світу») виступає таким прозорим поетичним політиком, що його добре видно наскрізь.

На думку колишнього депутата Верховної Ради УРСР, керівництву України, аби вирішити свої складні внутрішні проблеми, потрібен ворог. І він віднайшовся. Цитую: «Сьогодні Крим в такої вот стратегіческій ігри помогает им (керівництву України — Ю. Д.) искать этого стратегического врага». Отже, Крим — стратегічний ворог України? Круті! Навішо? Углибокодумного хронічного лауреата і на це запитання з певні міркування. Наприклад, твердження: в Україні побутував міф, що «Россия у нее все съела и выпила. Все было наоборот». Себто, за Коротичем, це Україна обігла Росію до такої міри, що аж застрайкували голодні шахтарі Кузбасу. Цікава думка.

В Україні економічні негаразди. Керівництво України — Президент, уряд, Верховна Рада якось намагаються вирішити їх. Звичайно, не все виходить так, як хотілося.

Коротич знає про це, але подає таку поетично-політичну імпровізу із виразним присмаком підлоти, мовляв президент і уряд намагаються випривдати свої дії та чини — «и оправданіє ідеє через создание врагов. Поэтому сегодня нельзя давать экстремистам на Украине использовать Россию как образ врага». Шо для цього треба зробити? Коротич знає — «Сьогодні нужно в этой ситуации, чтобы свои четкие позиции занимал Крым... Українські нынешні вожди були

більші дойти до кровопролиття, потому что это оправдало бы их существование в офисе (?), их имидж спасителей Украины. Сегодні от крымчан зависит многое», — багатозначно завершує цю сенсацію її автор, виконуючи чергове соціальне замовлення, до яких він так звик.

Але зухвалу Україну час вже приборкати, вважає «український» поет, — час «уже прибрать к рукам» її захабніше керівництво, яке наважується — це же треба таке вигадати! — захищати національні інтереси України.

«Нельзя давати возможность тому же Радецькому, как раньше Морозову, этим министрам обороны, вчесшим лейтенантам по стратегическому уровню мышления, подыгрывать и погавливать на Россию». Чи не правда — вищукана поетична форма висловлювання? Сам то Коротич знає, що перед могутньою Росією треба лише пластикати. Що ж, цей спосіб перевуваання по службових сходинках пречудово засвоєний лауреатом на власній багаторічній практиці. Цей цінний досвід він нагромаджує протягом десятиліть — заглядів віддано до рота Шербіцькому, чекаючи протягом десятиліть чергового наказу: «Фас!», складав панегірики кущим розумом генсекам, допомагав Горбачову в новогар'євському процесі відродження імперії. І йому важко навіть забагнути, як це так — Україна розмовляє з Росією наче рівна?! Поет звик до Малоросії, що

циєю, а для цього належить викривати «прошки» підступного Львова, що — не більш — не менш — прагне «катализувати Україну». І взагалі, на думку «поета», як було б добре, коли б не було взагалі України, на час вже «йти от областного разделения» до нових державних утворень на терені України, «таким, как Донбасс-Новороссия, есть Одесса, есть Николаївська область есть целый ряд регионов» Тож — четвертуйте, роздірайте на шматки живе тіло України! Ось політичне кредо екс-українца.

Для того, щоб підкріпити свої вигадки, Коротич бреше, убого, примітивно, а коли треба, то й просто фальсифікує історію. Наприклад: «Это Закарпатье, которое этически ничего общего не имеет со многими регионами Украины. Нужно понимать это как реальность». І це мовиться про тих українців, котрі в умовах тисячолітнього поневолення зберегли рідну мову, рідні звичаї, рідну культуру! Цікаві, хоча й не велими оригінальними погляди Коротича щодо можливості перерозподілу кордонів, особливо опісля заяви держсекретаря США Уоррена Кристоффера, котрий категорично виступив проти подібних дестабілізуючих

дій. Коротич погоджується, що світове співтовариство твердо стоїть на позиціях непорушності усталених кордонів. Але ж можна й ошукати те співтовариство, чи не так? І Коротич викладає суту сзуйську думку

про те, що з метою перегляду кордонів можна використати право на самовизначення. Щоправда, не зовсім зрозуміло, яке це має відношення до кримчан, адже кожному школяреві відомо, що ніякого особливого кримського народу чи нації в природі просто не існує. В Криму живуть росіяни, українці, кримські татари, караїмита представники багатьох інших народів, котрі є складовою народу України.

Байдуже! Радить Коротич, треба тільки діяти хитро, підступно: «Речь идет о воле народа, высказанной изнутри. Это уже не ревизия границ, которую производит Россия или Украина. Народ сам решает свою судьбу». І якщо кримчани діятимуть за його ре-

цептами, то «пересмотр границ снаружи в данной ситуации не будет» і тоді стане можливим «возвращение Крыма на свою местечко» — читай — до складу Росії.

Особливі ж надії він пов'язує з російським Чорноморським флотом у Криму: «Потом не надо забывать, что в Крыму находится самостоятельное военное формирование — ЧФ, которое вполне может занять определенную позицию, и всяческое уже бывало, когда разыгрывалась судьба Крыма. Все бывало, и ЧФ — это гигантская сила». Після цієї прихованої погрози «український» поет дозволяє собі такий «жарт»: «Украине зачем-то понадобился этот флот, не знаю, может, согласно легендам о запорожцах, они собираютсяходить походами на Стамбул. не знаю... Но в Крыму ЧФ может сыграть самую неожиданную роль. И я понимаю идею Мешкова о перенесении столицы в Севастополь».

Коротича ну просто обурює позиція Сполучених Штатів. Ні, спочатку все було гаразд, бо Америка висловлювала «пильную любовь к России». Але потім сталася катастрофа — «вдруг сейчас возгорелась любовь к бывшим советским республикам, в частности, к Украине. В частности, этим и объясняется заявление Кристоффера». Нагадую, що тут йдеться про вищезгадану заяву держсекретаря США про непорушність кордонів.

Політику уряду України колишній громадянин України, а теперішній громадянин Росії Віталій Коротич оцінює просто: «... то, что происходит сейчас в Крыму, является частью банкротившихся украинских правителей, и ничем больше».

А завершує свої виклади взагалі картиною майже з Апокаліпсису: «Повторю, я не знаю, какие ходы может предпринять ЧФ, когда гайдамаки под руководством Хмары еще раз высадятся в Севастополе, если придут воинские части и будут баражировать над полуостровом украинские самолеты, пытаясь воздействовать на первы крымчан...»

Ось таке політичне блозпірство людини, котра раніше у віршах божилася у любові до України та її народу. Огідно, соромно читати подібні «одкровення», хоча у даному випадку вони не викликають жодного подиву, адже висловлені вони вічним пристосуванцем, людиною із гутаперчевим хребтом, особою, абсолютно позбавленою переконань чи будь-яких моральних принципів. Віталій Коротич завжди продавав себе за гроші і премії, будучи, як поет, надиханим, якщо скористатися виразом Плеханова, виключно «лірикою шлунку».

Нижче падати нікуди. Віталій Коротич на дні. Йому тут, у багні, тепло, добре і

Юрій Джеджула

ЛАУРЕАТ БАГАТОРАЗОВОГО ВИКОРИСТАННЯ,

або ПОРТРЕТ «ПОЕТИЧНОГО» КОСМОПОЛІТА В ІНТЕР'ЄРІ УБОГОГО ПОЛІТИКАНСТВА

У ПОШУКАХ АРІЇВ

У тридцятих роках нашого століття антрополог Херрліх, провівши скрупульозні статистичні обчислення, виявив, що на високогірних плато, зокрема Тібету, живе надто багато блакитнооких людей і висловив гіпотезу: це — арії, котрі осіли серед подоланих азіатських племен. Книжка Херрліха «Німець на Гіндукуші» стала науковим обґрунтуванням гітлерівської політики: великий Німеччині належить відновити володіння народу, самою природою поставленого над іншими, а отже, вперед на схід — воз'єднуватися з нащадками героїв скандинавських саг. Чим це закінчилось — відомо.

Насправді ж блакитні очі гіндукушців не мають ніякого стосунку до таємниці могутнього племені бліявих завойовників; за тим — закон природи, відкритий Миколою Вавіловим. 1924 року він у товаристві двох колег і місцевого провідника мандрував Афганістаном — країною древньої хліборобської культури, й що вище піднімався в гори, пробиваючись крізь найтяжчі перевали, то частіше йому траплялися люди, котрі зовнішнім виглядом різнилися від смаглявих нурістанців. Генетика це дуже інтригувала. 1927 року він пише Володимиру Вернадському з Північної Африки: «Зрозумів правильність у географічному розподілі форм... од периферії до центрів. Це пояснює багато чого для людини».

Суть цієї правильності така. Там, де виникнув якийсь вид, інтенсивно утворюються нові його форми: з'являються мутації. Ті ж спадкові ознаки (гени), у яких потреби немає, нікуди не діваються, але переходят у прихований стан — стають ресесивними. Стійкіші домінантні форми відтісняють їх за межі центру формотворення — на периферію. Якщо тут місцевість достатньо ізольована — горами, болотами, великою водою, — то ген, «опущений у підтекст» великої Книги Життя, буде достатньо часто зустрічатися із собі подібним, внаслідок чого з'явиться інша форма. В ціому ж картина завжди така: в центрі домінантів, їх оточують так звані ресесивні гомозиготи — організми, які несуть обидві ознаки, але зовнішнім виглядом від домінантів не різняться, а довкіл ареалу — ресесиви.

Як це прикладається до людини? А так, що блондини й брюнети перед рушійними силами природи не в однаковому становищі: темні очі беруть гору над світлими. Від шлюбу між чорнявим Гристаном і золотокосою Ізольдою русівенька дитинка може народитися лише тоді, коли

в обох родах траплялися блондини (Гристан — гомозигот), і то не обов'язково. Судячи з цного, спадкові задатки різної пігментації древніші: генетика підказує, перша жінка Єва — була смаглявою.

Пригадно виникає питання: звідки ж на Землі взялися блондини, які у цьому біологічний сенс? А він є! Жертвами чернівецького облісіння ставали білявенькі діти, а це породжує здогад, що різниця між «мастями» пролягає десь на рівні атомарного складу клітинних молекул. Для чого? Можливо, вихід «на поверхні» ресесивних генів пов'язаний з похолоданням, можливо, з «демографічним вибухом», який змусив людей освоювати віддалені території, де зміну пігментації закріпили умови довкілля. Звісно, то сталося дуже давно.

В цьому плані інтригує таємниця, яку збрали з собою в могилу гуанчи — тубільне плем'я Канарських островів, яке являло собою класичний зразок нордичної раси, хоч географічна ситуація до того й не спонукала. Збереглася сповідь останнього гуанча, котрий помер 1500 року: «Батьки наші казали, що бог, оселивши нас на цьому острові, потім забув про нас». Якщо Атлантида — не вигадка, то її мешканці в силу біологічного закону мали бути блондинами: на ізольованому острові добре закріплюються ресесивні гени Атланти, котрі зуміли врятуватися після катастрофи, розпорівшихся серед інших народів, могли суттєво вплинути на іхній духовний світ, чому сприяв їх «богоподібний» — звичайно, з точки зору чорнявих аборигенів, — вигляд: цим можна пояснити подібність міжкультурними пам'ятками, які знаходяться в різних кінцях світу.

Але це вже побіжні висновки із закону Вавілова, до якого повертаємося.

Отже, в центрі ареалу житву здебільшого темноокі люди. А на високогір'ях молодь одружувалася, як правило, в межах одного селища, а відтак імовірність зустрічі ресесивних генів була висока. Ось так і сформувався зовнішній вигляд тібетців, що їх Херрліх мав за нащадків аріїв, як і афганців, таджиків, баргузинських бурятів та інших світлих представників темнопігментованих народів. Згідно з комп'ютерною реконструкцією, проведеною американським агентством МАДА за негативом, таємниче відбитим на Туринській плащаниці, Ісус Христос був русівим — досить поширені зовнішні ознаки серед галілеян, які трималися огорони інших юдеївських племен.

Відкриття Вавілова дає можливість багато що пояснити. Наприклад, за умов Скандинавського півострова доцільнішим були б глибоко затоплені носові

Що стоять за соціальними та політичними процесами, які складаються в історичну долю нації? Спробуймо логічно проаналізувати те, що відомо науці на сьогоднішній день.

порожнини — вони добре захищують легені від застуди, — й вузькі очі, які не засліплює відбите від снігів сонце, що ми й бачимо у тубільних народів Півночі, коряків, або ж чукчів. Але Скандинавія — край населеної частини земної кулі, Ойкумені, освоєна вона досить пізно, й через те не потрапила до початкового формування європеоїв, че ре з некомфортністю зачепляється повільно, ще й доступ до неї у складні водах Балтійського моря. Переїхали до краю похмурих скель і холдинків хвиль ті, хо ж жив найближче, а отже, носії ресесивних генів, які мали там умови для надійного закріплення. Ось так і сформувався скандинауський антропологічний типаж: високий згід з загалом непоганий запас фізичної та психічної міцності його представників пояснюється тим, що вони — нащадки мужніх людей, які зважились підкорювати непривітні землі.

Вавіловський закон проливає трохи світла й на загадкову долю України.

Гени — посланці вічності.

Перед нацією, яка переживає початковий період розбудови, гостро постає питання: хто ми? Здавалось б, зрозуміло: нашадки слов'ян, білявих та світлошкірих жителів пуш, степів, яких природні умови дещо ізольували від тодішніх полісів, де вирувало життя. Звідки ж тоді «чорні брови, карі очі» — улюблений народний типаж? Кандидат історичних наук Іван Післярія вважає, що це — спадок татаро-монгольського налашті: цю думку він висловив у статті «Чия в жилах кров, у твоїх, у моїх», надрукованій у газеті «Київські новини». Це так і водночас... зовсім не так.

Україна — самісінський центр Європи, і вавіловський закон тут виявляється сповін. Через нашу кріпінду проходить процес поступового освітлення жителів від півдня херсонських степів, де жінки зовнішністю нагадують італійки чи персіян, через Полтавщину, Кіївщину й Черкашину — там темне волосся поєднується із світлошкірою і м'якими рисами обличчя, — до Полісся, краю озер, боліт, блакитних і сірих очей та русівих кіс. «Чорні брови, карі очі» серед нащадків білявих слов'ян — це природний наслідок поширення домінантних генів у центрі ареалу видогорення. Росії світловолосі легіонери стародавнього Риму взагалі розчинилися серед характерної для південців смаглявості і мініатюрності народів, які населяють Апенінський півострів. Коли б наша планета була бодай трохи комфортніша, то брюнети геть зовсім звільнили б нанівець блондинів у тій солідній боротьбі, що на неї надихає інстинкт продовження роду. На сьогоднішній день коли й можна казати про носіїв чистих генів нашадків слов'янських племен, то це бойкі — етнічна група українців, що живуть у центрі Карпатських гір — за перевалами, де було спинено татаро-монгольське нашестя. Поряд з характерною зовнішністю — поспільна русів'я усіх відтінків — і широ, оптимістично-добродушною вдачею, вони зберегли особливі елементи одягу, архітектури, побуту.

Однак, з точки зору природних законів, питання чистоти генів дуже гипотетичне. Речовина безсмертя, ця ниточка безсмертя, що сортається крізь тисячоліття, ця згорнута в тугу спіраль дезоксирибонуклеїнова кислота, яка знаходитьться в кожній клітині нашого тіла, — колосальне за своєю інформативною насыщеністю утворення.

Лиш зовсім незначна частина її генів кодує блок, з якого будується людське тіло, мозок, а разом з ними все те і досі незблігнуте, що називається інтелектуальною, психічною та душевною діяльністю. Абсолютно ж переважна частина ДНК складається з ділянок, які «мовчать», хоча зберігаються від покоління до покоління. Закон нашого світу такий, що все непотрібне відмірає — а отже, ці ділянки якісно виконують, наймовірніше — несуть інформацію про пережите попередниками. Кожен з нас — лише крихітна верхівка грандіозного айсберга — генетичного спадку багатьох поколінь, практично недоступного нашій свідомості. Пам'ять прашувів записана за таким принципом, за яким поети творять образи своїх віршів. Ось хоч би й цей — з поезії Ігоря-Богдана Антонича:

*Моя свічка куриється черемха
В побожній вечорі ручі.*

На мінімальній площі — максимум інформації.

Нині генетики схиляються до думки, що всі спадкові задатки виникли на нашій планеті водночас (а ймовірніш, були створені), нікуди не діваються і, мабуть, є неодмінною складовою колообігу матерії, енергії та інформації, на якому стоїть наш світ. Це причина, чому нації сходять з історичної арени. Куди? Де арії, скіфи, сармати, половці, печеніги й всі інші народи, що канули на дно історії? Ніде, від водночас скрізь, де вони жили чи проходили, залишивши нашадків. Щезають могутні держави, щезають великі народи, та нікуди не діваються гени: ДНК кожній людині — це тигель, де у ногні вічності переплавились властивості багатьох попередників, що з'явилися на світ в одязі національних особливостей — неповторному, бо в цьому світі неповторне все. Наша — форма, в яку вилівається одинаковий зміст, що ним є одінчина людська суть; тим то герой Евріпіда чи Шекспіра мозуміємо не гірше, ніж сучасників.

Що визначає цю форму, якщо спадкові ознаки нікуди не діваються? Що таке нація?

МОВОЮ КОСМОСУ

Три фактори необхідні, щоб людська спільність визначилася як нація: територія, мова й історична пам'ять. А, коли добре подумати, то стає зрозуміло, що другий і третій фактори — похідні від першого. Наприклад, історична пам'ять спроможна якісно час зберігати нашу й тоді, коли вона вже втратила свою територію, все одно має народитися десь і з чогось.

За дуже великим винятком (цигани, евреї) — а в нації виняток правила не спростовує — народ, що позувся землі, втрачеє своє обличчя. Лишилися в далекому минулому хазари, гунни, іхні попередники хунни, ослов'янілись волзькі булгари, перетворившись на болгар, і гільки легенди нагадують баскам про те, що вони — вихідці з кавказьких гір; визначились як таджики древніх сідійці, що теж прийшли з іншого краю. Для діаспорника минуле важить особливо багато через те, що майбутнє має для нього риси народу, серед якого йому судилося жити: опиратися процесу асиміляції дуже важко.

Нація як явище належить скоріш до царини історії, аніж генетики, а проте національний характер існує реально. Як формується незворушність норвежця, жвавість італійця, добродушний гумор українця, безпосередність француза, організованість німця? Чому в межах того ж самого народу існують групи, які дуже різняться між собою вдачею, водночас належачі до одного цілого — нації?

Аби відповісти на це запитання, треба зрозуміти, а що взагалі об'єднує сучасну Землю в єдине ціле? «Космічне випромінювання», яке йде від всіх небесних тіл, охоплює всю біосферу, проймає її вісім і більше... Біосферу не можна осягнути в явищах, які на ній відбуваються, якщо буде упущене цей її зв'язок з будовою цілого космічного механізму, що виступає різко», — писав Володимир Вернадський. Нині є багато підстав вважати, що інформація в нашому світі передається за допомогою малоценергетичних електромагнітних випромінювань, які утворюються абсолютно скрізь, окрім землі, зумовлені процесами взаємодії вітру з магнітосферною пла-

мою. Таємничу наповторності національної вдачі слід шукати, мабуть, в харктері зв'язку географічного рельєфу з Космосом, що відбивається насамперед у ритміці народного танку. Вітер на березі моря, вітер серед гір, голих, чи порослих зеленим, вітер у лісі або в степу — шептіт небесних тіл, перекладений на мову географії, — визначили неповторний малюнок сіріткі, аркана, чардаша, гопака чи танго. Це — найпростіший механізм самовираження; в цілому ж націю, як і всю Землю, можна розглядати як відкрито-неврівноважену систему, що постійно організується, і вона підлягає всім законам, котрі діють в таких системах. Із взаємодії між ситуаціями космічної і географічної в основних центрах антропогенерення сформувалася найпоширеніші психологічні типажі: медитеранці, понтійці, сотійці, середземноморці, динарії арійці. В різних співідношеннях вони представлені у всіх народах, це — основа, на якій формується національний характер.

Пригадімо зауважимо, що часові характеристики найрізноманітніших електромагнітних полів близькі до ритмічних характеристик музичних творів, а отже, письменники неусвідомлено керуються ритмами власних емоційних процесів, на які накладаються космічні сигнали. Мабуть, це і є та причина, чому великий національний мілтеді можливий тільки на своїй землі: лише там «космічна підказка» знаходить резонанс у глибинних процесах мозку.

Що ж обієє Україні її географічне положення, як воно позначилося на формуванні національного характеру, а відтак і долі?

ДОНЦОВ ГЕНЕТИКИ НЕ ЗНАВ...

Якби закон розподілу домінантних генів від периферії до центру виявлявся тільки в зовнішніх характеристиках, то питання було б вичерпане: кому подобається «руса коса до пояса», кому «чорні брови, карі очі» — справа смаку. Однак будь-яка відкрита-неврівноважена система насамперед підлягає фізико-хімічним та різним іншим простим законам, не вичерпуються ними, але — підлягає, тож є всі підстави приклади вавилоської закономірності до суспільно-історичних тенденцій життя нації. Тут, зокрема, можна пошукати винтоків того парадоксу, що потужний народ у центрі Європи так довго і тяжко доросла до державності.

Якщо це центр, то людську психологію мають визначати домінантні гени, тобто такі, які забезпечують виживання: пристосовництво, хітресть, обережність, склонність перед силою, догадливість. Суспільство, де кожний член керується тільки біологічною доцільністю, неможливе: на агресивного завжди знайдеться ще агресивніший, на підступного ще підступніший — аж до самознищення. Але інстинкт виживання в людині протистоїть моральному закону, — той, що його Кант назвав найбільшою таємницею разом із небом над головою. Бути добрим, поступливим, щирим невигідно, а все одно частина людей живе так, ніби несе в собі пам'ять про інші світи, прекрасніші і досконаліші, які наш.

У суспільстві постійно борються дві тенденції: біологічна і та, яку з античних часів називали божественним у людині: поміркованість у потребах, готовність зректися практичним інтересам заради вищої мети, віданість внутрішньому закону. Домінування першої породжує масовий конформізм і замінування спокусливими плодами морального відступництва, а що «шлях нагору» здебільшого й пролягає через відступництво, то народ здобуває у поводі осіб, котрі у доленоносних для нації явищах керуватимуться тими ж імпульсами, що й інші послолити у вимушенні власного кубельця. Грушевський точно окреслив зачароване коло, в якому б'ється державність України: «українська свобода впала через те ворогування — що старшина панувати хотла: з чужого ярма народ визволяючи, своє накладала, а люде попускали...». Так, наша старшина завжди зраджувала свій народ в ім'я примноження власних благ — і в цьому виявляється

закон розподілу домінантних генів, визначаючи панівну суспільну тенденцію.

Дмитро Донцов генетики не знав, але в своїй книзі «Дух нашої давнини» твердив, що найпоширеніший тип українця — остієць, прив'язаний до матеріальних благ, вульгарний у смаках, з великим потягом до кон'юнктури. «В громадському і політичному житті — пише Донцов, — одинока мрія остіїця — державна допомога, звідсі його любов до державних посад, пенсій, до соціалізму з бюрократією, де кожний є державним урядовцем. Стремління остіїця в суспільному житті — понижити все, що пнеться доброго, що виступає з рядів, робити отарою, чередисто... Остіїци велики заздрісники, на чим іноді збудовують партійні програми. В історичних конфліктах їхня роль — роль маклерів, гешефтів, посередників, угодовців. Звертають увагу насамперед на «людину» і «реальні можливості» аж тоді на засаді. Звідси їх «вирозумілість» і поблажливість до «людей української крові», хоч би й зрадників, звідси улесливість і плавунство перед силою. Остіїцим власні інтереси дорожчі від таких абстрактій як честь і слава, тому часом вправдовує він всяку нечисть».

Другий тип — динарець: прекрасний воїн, витривалий у збройній боротьбі, однак вибуховість вдачі й деяка простодушність роблять його легко здобиччю прикрайних несподіванок. Літературний типаж — Тара Бульба з гоголівської повісті, що не захотів лишити люльку проклятим ляхам, чим і собі віку вкоротив, і товаришам своїм нашкодив.

Менш на Україні представліні медитеранці: винахідні життєлюби з нахилом до авантюризму, «природжені змовники і революціонери», здебільшого талановиті. Такими, на думку Донцова, були Сірко, Кривоніс, Тур, Верещинський, Юрко Тютюнник.

І найменше серед нашої людності представлений нордійський тип, тим часом саме йому властиві притаманні «осторожність, правдолюбість, витривалість, сила волі, пильність, здоровий осуд, ретельність, лояльність, любов до порядку, чистоти, відпорність до базарного крику і пілткарства, певність себе».

Всі ці міркування публіциста і вченого Дмитра Донцова чудово узгоджуються з закономірностями в розподілі домінантних і рецесивних генів, відкритими Миколою Вавіловим.

Неважко згадати, що у війнах, на які така багата історія України, арійці гинуть першими або ж, знову ж таки на думку Донцова «розпускаються в динарсько-нордійському типі козацького бароко», міфічним втіленням якого є Мамай, літературним — пан Данило з гоголівської «Страшної помсти», реальним — поет і діяч XVII століття Данило Братковський і славетний вінницький полковник Іван Богун. У цілому ж історія нашого народу — ланцюг арійських подвигів, динарських помилок остійських ерад, які накладали вето на найшляхетніші заміри та діяння.

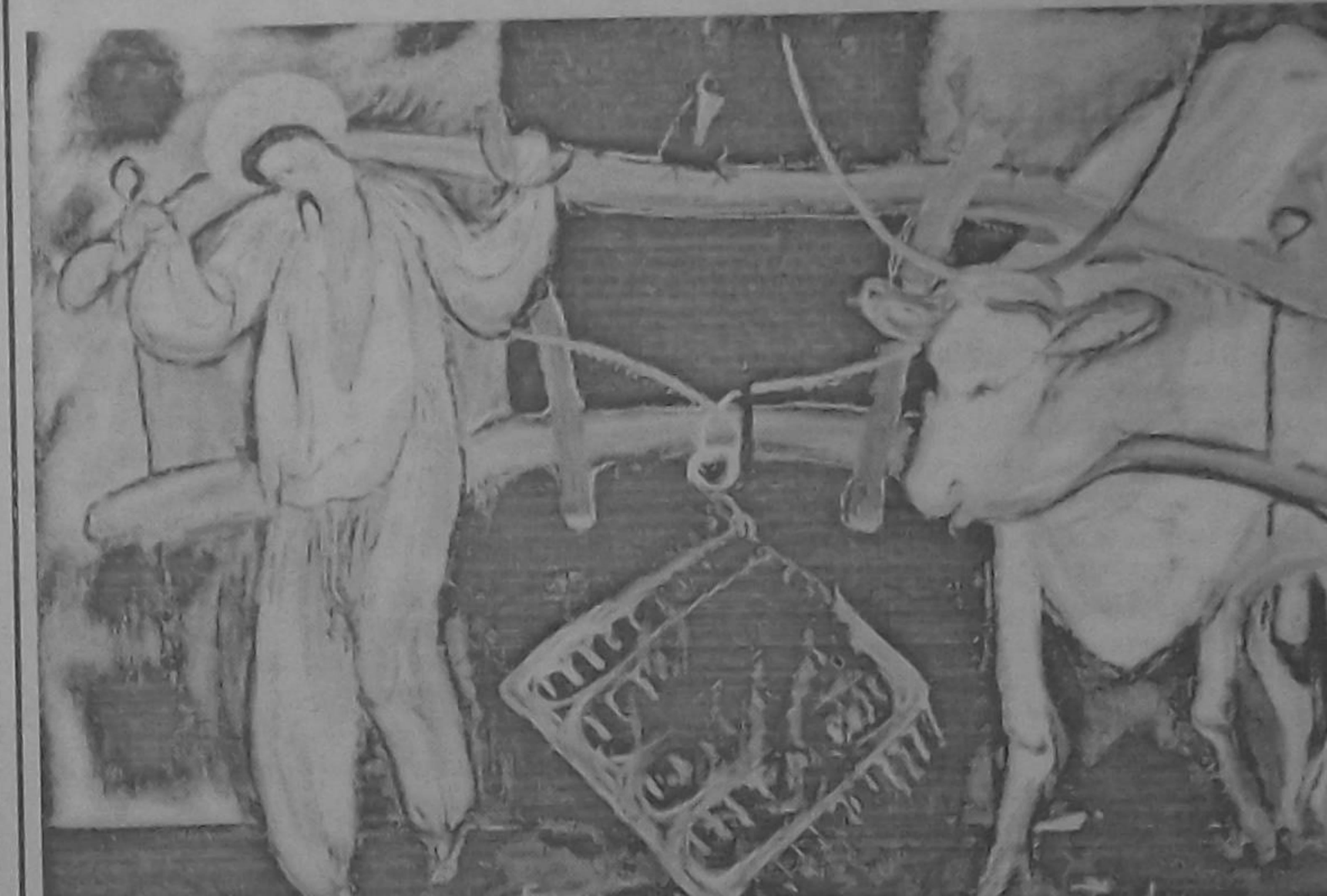
Отже, над Україною тяжіє генетичний фатум і ніяк не позбутися його? Нічого подібного! Людина — унікальна істота, обдарована волею та свідомістю, а відтак і здатністю підноситися над усіма біологічними закономірностями, беручи стихійно сформовану долю у власні руки. Але в очі реальності дивиться необхідно, згадавши мудре Франкове:

Tu, брате, любиш Русь, як хліб і кусень сала, Я ж гавкаю раз в раз, щоби вона не спала.

Бо теперішнє пробудження нації скоріше схоже на типове остійське присипляння — фольклорними колисанками, рожевими видіннями самовихвалинь та псевдопатротичними фразами, а що напрівді за тим — зрозуміли вже й найлегковірніші. Розмивання моральних критеріїв, піднесення найбезсомнішого конформізму до рангу життєвої мудрості, героїзація зради лиш через те, що вона своя, рідна, українська, які відбуваються в наш час, свідчать, що панівний дух суспільства не змінився, а відтак і надія на державотворчі тенденції в новому мало.

Арійська нетерпимість до безчестя, арійська послідовність, арійське чуття відповідальності — українському народові, як нікому іншому, необхідно утверджувати ці риси в своїй колективній свідомості.

ВЕРНІСАЖ «ПРОСВІТИ»

СВІЙ ДО СВОГО ПО СВОЕ

Наприкінці минулого і на початку цього століття, у часи тяжкого лихоліття, жорстокого матеріального і духовного обкрадання України і українців державами-окупантами, зусиллями активної, свідомої частини інтелігенції, були створені Кредитні спілки — як важливий засіб виживання збіднілих і малозабезпечених верств українського люду. Подібні спілки діяли в Україні з 1865 року до тридцятих років нинішнього століття.

Українська «Просвіта» винайшла єдину правильну на той час вихід в обєднанні крихітних коштів малозабезпеченого робітничого і селянського люду відносить потужній фінансовий капітал, утворивши певну фінансову систему для субсидування кустарного виробництва переробки сільгосп продукції, збудувши через власні гуртові і крамниці, тим самим захищаючи трударів від пограбувань, перекупників на зразок теперішніх комерційних мінійлів.

У тих політичних та соціально-економічних умовах, що дещо нагадують нинішній стан України, народні кооперативно-кредитні спілки розвивали господарство, виготовляли споживчі товари, торгували за доступними цінами, регулювали гривові обіг, утримували школи, вели відповідну діяльність, формували високу мораль і державницьку свідомість Недарма «Просвіти» того часу називали державою в державі.

Газета «Свій до свого по своє» означала єдність на засадах правдивості, довіри, високої моралі, реальній допомоги всім без винятку трударям, котрі сповіщували чесну працю і просвітницьку демократичну філософію.

У цьому році виповнюється 130 річниця заснування першої в Україні Кредитної спілки.

 ажуть, що на нашій життєвій дорозі немає жодної випадкової зустрічі. Усі знаємства й розставання — закодованість долі. Кожне із них або як винагорода за добродіяння, або ж як покара за неусвідомлені гріхопадіння. І заздрісники, і лиходії, і кривдники — все за щось! І добрі жертвовні, світлі душі — теж.

Знаю, що моя зустріч із Еммою Бабчук не випадкова, — записана на скрижалах і моє, і її долі...

То був звичайний собі дзвінок. Я зателефонувала журналістці на радіо в одній справі. Її прізвище і ім'я були мені відомі, а от познайомитися особисто не доводилося. Назвалася. І раптом чую у слухавці якийсь шовковисто-оксамитовий голос, у якому було стільки срібла, яскравих барв, чогось доброзичливого, широго, що я аж завмерла від несподіванки.

Така сонячна повінь, подумалось нараз, притаманна натурам чистим, безхігрісним і неймовірно доброзичливим, на яких при народженні не дихнув лукавий і у їхні душі не впала і крапля заздрощів.

Слухала срібний голос і силкувалася уявити зовнішність жінки, знаючи, що зелена молодість у нім явна омана, бо вона вже давно працює в журналістиці. Ще не знала, що тій хвилі судилося витягнутися на роки, що невдовзі почуватиму порожнечу, коли цей голос якогось дня не пролунає у слухавці, що чути його стане потребою і мосі душі...

Живучи у содомогоморській державі, де прослуховувалася навіть твое дихання, і відчуваючи на собі постійно зведеній курок людської підступності й продажності лише тому, що не ховаєш своєї української душі, надивилася на те, що кайнове порідя й помітила, що воно таки добре піонирство українського характеру, посівши поміж нас недовіру й упередженість.

А тут така первозданна довірливість, незаймана широсердність і непікуна доброта!

У неї повинно бути багато друзів, — думаю, чуочи на собі цілі потоки світла, що йдуть від співрозмовниці. — Такі люди притягують, бо в них немас і крихти заздрощів. Вони володіють прихильністю й любов'ю багатьох, вони володарі доброго настрою, а також — доброго здоров'я. Вони може більше від інших людей наближені до Бога, бо живуть у захисній броні світла...

То було перше відчуття й перше наближення до великого серця. Перша мить, перше враження, якому хтось дав точне визначення: воно найправдивіше...

А було все до нашої ери. До ери незалежної України. Здавалося, довгій українській ночі не буде кінця, тому раптовий досвіток захопив багатьох зневацько. Ми всі ходили як після довгого сеансу гіпнозу, шоку і нагадували тих, що шукають і ніяк не можуть знайти виходу з дрімучого лісу, в якому нас оглушили, осліпили і тримали у польєрах, навколо яких походжали розлітотані хіпнозі. Господи хижаки втекли в чагарники, клітки розпалилися, а дороги й виходи знайти горі! розуличилися ходити, говорити, мислити і навіть посміхатися один до одного. Кожне слово, в якому було вже менше зачітого страху, лягало розлогим відлунням і викликало дике затасне гарячання в чагарниках.

«Знаєш, — сказала тоді мені Емма, — людям потрібне якесь інше слово. Брехня і страх так виходили наші души і так їх переродили, що потрібна якесь тепла розмова, щоб хоча б трохи їх відіграти і подати надію. Давай щось зробимо...»

Цю історичну подію міг повинні гідно відзначити спеціальною конференцією, яка мала б стати суперечкою кредитового руху справі Всеукраїнської «Просвіти».

Заявки використанню досвіду діяльності кредитних спілок в Україні, представники нашої діаспори, котрі опинилися з різних причин у далеких світах, не тільки не перетворилися у злідарів і вижили, а й здобули поважні місця серед заможних людей багатьох країн світу. Під егідою Української кооперативної ради обєднано майже двісті тисяч членів кредитових спілок з капіталом до двох мільярдів доларів США.

З цих коштів щорічно виділяються фонди допомоги розвиткові української культури, науки: тільки за 1991 рік на допомогу Україні виділено понад 16 млн. доларів США. Наприкінці минулого року діаспорою утворено спеціальний комітет у справі відродження кооперативного руху в Україні. Згаданий комітет домігся від урядів Канади і США значних субвенцій для вічновлення і розбудови кредитових кооперативів в Україні.

З огляду на важливість цієї проблеми спілки Всеукраїнської «Просвіти» при сприянні і матеріальній підтримці представництва Канадського кредитового союзу, зокрема пані Ольги Завірюхі,

проведеноше у 1993 році семінар-вишкіл організаторів Кредитних спілок «Просвіти», де був створений оргкомітет по заснуванню союзу Кредитних спілок Всеукраїнської «Просвіти».

Реалізацію ухвали IV з'їзду ВУТ «Просвіта» ім. Т.Шевченка щодо розвитку Кредитних спілок створені і функціонують спілки на Львівщині, Харківщині, в Києві, Луганську, Івано-Франківську, Рівненщині, продовжується цей процес із організаціями «Просвіти» інших областей України.

Є певний досвід роботи Кредитних спілок в Україні, використання якого має велику перспективу для кредитно-просвітницького руху. Досить ефективно і економічно застосовано для членів «Просвіти» функціонує Кредитна спілка «Вигода» у Стрию Львівської області. Активно зачучається кредити Кредитної спілки «Скарб-1», що створена при ВУТ «Просвіта» у Києві до активізації підприємницької діяльності членів цієї спілки, а також для надання підтримки у придбанні сімейних побутових товарів іншим членам.

Особливе значення для розповсюдження має досвід роботи Кредитної спілки «Львівська», де головово обрана Оксана Симотюк. До участі в кредитному русі тут залучені діти і молодь.

Для роботи з дітьми відкрита окрема «кредитівка» з дитячим рахунком. Починаючи з 12 років, діти мають право самі брати кредити. Діти дополучаються до заощадливості, свого роду раціонального господарювання і «інтелектуального» підприємництва, де проші ефективно використовуються, але не є основним чинником дитячих інтересів.

Шомісячно членами кредитівок проводяться дитячі ранки з шківними розважальними програмами, з екскурсіями до музеїв. Тобто, формується свідомий український громадянин, підприємець і господар у своїй батьківщині.

Шоквартально розігруються призи для найактивніших членів кредитівок, а також вікторини. Призами є передплата на дитячі українські видання. Тут не так справа у гроах — скільки в ухованих, формуванні нормального громадянин, здатного розвиватися в умовах самозарабітку, самодіяльності.

Аналогічно відкрито і Молодіжний рахунок для молоді віком від 18 до 27 років. Положення про що кредитівки розробили самі студенти Державного університету Політехнічного університету з різними формами заохочення, пільгового кредитування, ефективного використання кредитів. Гадаю, що таким чином ми можемо активізувати саме через Кредитні спілки залучення до просвітіянської діяльності молоді.

Треба зазначити, що створення і функціонування кредитівок, звичайно, не легка справа. Є певні перепони і труднощі об'єктивного і суб'єктивного характеру. По-перше, в умовах економічної кризи збуожливим людям важко відірати від сімейного бюджету кошти на початковий вступний та подальші внески. По-друге — діють також застарілі чинники соціально-психологічної упередженості, сформованої психологією колишнього «советського людини».

Катерина МОТРИЧ

«Ориє́ж, моє́ живо»

ПОРТРЕТ ЕММИ БАБЧУК

Серія передач, які ми зробили з Еммою, принесла нам кілька мішків листів, зірвали багато широких сліз і широких прох�опіонів. У нас з'явилася багато прихильників і ворогів, ми викликали хвилю добрих почуттів і розрадування... навіть в однодумців і патріотів. (Ми, українці, унікльний народ у своїй філософії любові. Любимо Україну, але не любимо в ній... українці в части того, що вони роблять зядла не. Може тому, що багатьох із нас хрестив той кум, який усе чогось радіє, коли в сусіда хата горить).

Були переконані, що треба розбурхати народ якимось іншим словом. Робили як могли. Коли посипалися цілі зливи подібних радіопередач (гірших і кращих) поставили крапку. Це теж надто важливе. Кожного із нас видно як кілька на злізі дерева. Час кожному вручив свій хрест. Треба було вибирати: або йти шляхом найменшого опору (як більшість представників 4-ї влади) або ж іти вогняною дорогою боротьби... за Україну, спрямованої незалежністю, за її мову, на яку посунула зловісна русифікація ніж при тоталітарному режимі.

Емма, одна з небагатьох, не вагаючись ступила на ту дорогу. Її голос одним з найперших заєрлівся у сирумі світнині, де так надійно зірвав гіллою страх, зневіра, а червоні ідоли оберегали білошовицькі капища, а червоні заклинателі й кадебісти усе ще тримали людський дух в неволі. Тримали, незважаючи на те, що демонська ніч минала, що «світлое будущее человечества», піднявшись на чорнобильську Голгофу, розпалося, як старий трухлявий віз, а «дружба народів» жебракувато подніялася на вікна величного притону, з якого її вигнали за прогнилі зуби і запалий ніс.

То був період входу з московського полону. Не було у нас Мойсея, навіть Мойсеєчка, а поїтів пілатів — хоч греблю гати! І все ж рушили. Емма кинулася у самісінський вір того тяжкого походу. «Тобі що — найбільше треба?» — запитували в неї з іронічною посмішкою ті, що посипалися у хаті, що «скраю». — «Я, слава Богу, не встигла зробити собі кар'єру на лейніані чи батожині бандерівщини, то ж надолузу прогаяне, — відповідала рівним голосом. — Як казав Данте, для байдужих у пеклі заготовлені найстрашніші місця».

Її срібний голос сколихнув Україну і примусив показати плакати і заявниці. Він не просто засвічував на всіх широтах і меридіанах, а став поводирем для всіх спілків і напівспілків, глухих і напівл глухих, з паралізованою національною гідністю і свідомістю, пиморені страховим, голodomором, репресіями, для всіх, хто усвідомив свій страшний діагноз, але хвороба так глибоко зайшла, що без поводиря не дійти до великого праматерика — України.

Вона як наполегливий і терпливий учитель початкової школи донесла мільйонам абетку рідної землі. У кожній раліопередачі, у кожному слові через прості доступні

істини, як той каторжанин-грецькості сіяла і сіє у перело-гти такий колісъ доступний і такий поширенний в рідному краї злак, а нині перероджений куклем і пирієм янічарства.

Її ім'я стало своєрідним мірилом українського характеру. Української незламності. Української душі і любові до всього рідного. Її голос гукає: слухайте! І його слухають у містах і селах, в розкішних кабінетах і ветхих хатинах, припавши вухом до приймача. Він переконує, що Україна є і збудеться, а українці народ добрий і продливий, і він неодмінно, як той втомлений прочанин, подолавши шлях до Гоподнього храму й назад, відпочине й відродиться...

Еммі пишуть звідусюди. Пишуть добре, ліхі, мудрі й убогі, пишуть молоді і літні. Пишуть люди різних національностей. Хтось любовно кладе у невеличку посилочку пшеницю, мак — до Свят-вечора. Хтось молитовно зінається: «Ви повернули мене до України». — «ДякаБогово, що ви в нас є, Еммочко. Ви даруєте нам надію» — «Ви наше сонце.» А до того, хто безборонно входить у людські душі, і ставлення особливе. Хтось просить допомогти відправити тяжко хвору дитину на лікування за кордон. І вона не залишає це безуваги. Хтось опинився без житла, то чи не допоміг бі сонячний Еммін голос в

соціально-психологічної упередженості, ефективності психологічного «советського» человека.

По-третє — відсутність педагогічної системи розмінно-інформаційного характеру, яка б формувала потребу і переконувала населення у необхідності обєднання низкою недержавних структур з метою спільногого викливання за рахунок ефективного використання спільних коштів, тобто, заточення до участі у складі підприємств І, нарешті, є проблеми організаційного характеру, закрема, певні перепохи, а часом і супротив з боку працівників старого бюрократичного шару в органах, що проводять державну реєстрацію Кредитних спілок, особливо банківської системи.

За таких умов функція активного організатора кредитного руху в Україні повинна покласти на себе «Просвіта», як найбільша організація, що має чи не найбільше симпатій серед українського люду і залученням інших громадських об'єднань демократично-патріотичного спрямування.

Серед розроблених секретаріатом Центральної групи ВУТ «Просвіти» ім. Т. Шевченка програм розбудови матеріально-технічної бази і поступового переходу на самофінансування кредитним спілкам надається важливе місце. Проте вони реалізують досі повільно як на обласному, так і на районному рівні, не касуючи про село. Очевидно, виледення комуто-совкової інфекції інертності та очікування поштову згори — затяжливий процес, що ускладнює формування світогляду різниці філософії і практики.

За теперішніх умов, кам. просвітам, належить розробити і реалізувати чи не єдину можливість на цей час програми матеріальної підтримки народних мас, підприємства і залучення до державотворення через їх участь у кооперативно-кредитних структурах.

«Ой, ми так любимо вас!»

«Тебе роземикають колись на сувенірі», — пожартувала, дивлячись на той захват прихильників. — «Є такі, — засміялася вона, — що їх задоволенням взяли б на сувенір і мою голову».

Однак ні відчині патріоти, ні переповнені злобою й ненавистю українофоби не висміюють ґрунту у неї з під ніг. «Я добре знаю свої можливості, — зізналася якось. — На що я здатна, а що мені не під силу. Мене не похитнуть ні похвали, ні гнів. Я не думаю, що роблю щось значне. Я просто зранку доночі рію носом і почиваю себе волом. Я ж телце».

Мати свою позицію, виявляється, важко навіть і в самостійній державі, коли ти всіма своїми помислами й прагненнями працюєш на її більшу самостійність. Вона її завжди мала. Вона не з'явилася в неї, коли «стало можна», коли «дозволено». Не почувала себе на хиткому роздоріжжі, не славила безбожну облудну людиноненависницьку у своїй суті систему, не була навіть серед рядових комуністів. Її позиція патріотки народжувалася із болем, із великою трагічною правдою, із просвіленою національною гідністю душі.

Тому й не дивно, що опинилася на малочисельному острові поводирів і просвітителів, стала поруч із тими, хто насмілився вивести скалічливий народ із московської неволі. А це виявилось куди важче, ніж Мойсієво. Бой та народ був монолітний, а наш явив усі сумні «ознаки кінця світу». Він нагадує химерне дерево з обгорілим стовбуrom, з неймовірно деформованою кроною, побіші шашлями, поточене гусинно, виплите омелю, з висхлим гіллям, з листям осики, дуба, бузини й горіха водночас. І на вигляд вони червоне, жовте, зелене й сіро-буру. Його гілля по-різномъ вічують коріння в землі і небо над собою. Такого побитого вітрами й негодами національного дерева ще не було, напевно, під Господнім Небом. Однією своєю частиною (жовто-блакитною) воно вчепилося за різні ґрунти, а другою (червоною) воно усе повзе під тінь Кремля і не зявляє ні свого квіту, ні плоду без «сонечка», що «світить, а все звідтіля»...

Здається, їй сам Господь втомився дивитися на хохло-охлоса, який не може жити без посвісту багата, і поволі пересвіс його через велике сіто...

Рабство невідзінано вийшло український характер, як осі яблука: оболочка є, а середини — катма. Раби засили на престол, сидять в парламенті, іздять в дорогих лімузинах і стоять у чергах. У інших генах чітко записано: «лише з Росією». Немало іх і серед представників «другої вічної професії».

Виявляється, зовсім мало треба було, щоб оголосити неприміщені вийло український характер, як осі яблука: оболочка є, а середини — катма. Раби засили на престол, сидять в парламенті, іздять в дорогих лімузинах і стоять у чергах. У інших генах чітко записано: «лише з Росією». Немало іх і серед представників «другої вічної професії».

Емма сприйняла це як справжню трагедію, у спостерігаючи наступного дня за поведінкою колег, у свідомості яких неначе стався землетрус. Хтось мовій крутнув колесо історії назад і неначе сам сатана пролетів над Сувереною. Шоб десь відкрити бодай один український клас, потрібні були роки, а щоб не відкрити першого вересня українські школи, а замість них повідкривати російські, було достатньо тієї необережності президента.

Емма страждала. Її голос у слухавші падав до розплачливого зоїку і вона видихала: «Раби, подніжки, грязь

рих. Для цього треба долучити досвід передових держав світу, країн, що звільнились з соціалістичного табору і наш неоцінений капітал — історичний досвід «Просвіти». І, зрозуміло, наявний кадровий потенціал просвітії з професіоналами-фінансистами, економістами, правниками.

Реалізація цієї програми може відбуватися у таких напрямках:

1. Організаційно-методична підтримка регіональних просвітівських структур. Мається на увазі продовження проведення міжобласних, обласних і міжрайонних семінарів-випусків організаторів Кредитних спілок у Різних регіонах України з підсвіткою вітальні методичної допомоги, із забезпеченням учасників семінару наборами друкованих і штучних матеріалів, зразками засновницьких установчих документів, нормативними правовими документами, що регламентують порядок проходження реєстрації Спілок у державних органах. Знівелювати частину таких документів розроблено «Просвітою» і ми надаємо їх при необхідності.

Семінари суть практичного спрямування вже проведених у Києві, Тернополі, Стрию, Винници і дають позитивний ефект. До участі у їх роботі запрошують фахівців-економісти, фінансисти, правники та активісти кредитового руху, що мають спеціальну підготовку з цих проблем і досвід реальної практики, функціонування діючих Кредитних спілок «Просвіти»: «Вигода» м. Страсі (Петро Маковський), «Самогомін» м. Іван-Франківськ (Іван Іванюк), «Капітал» м. Тернопіль (Ляйтір Олегічук та Василь Чайківський), «Скарб-1» м. Київ (Роман Дяків). Слухачі семінарів не тільки одержали інформацію з історії кооперативно-кредитного руху в Україні і за кордоном (Ольга Загірчук, Кандал), але й розглянули сучасні проблеми організації і функціонування

Кредитів, погашення правового, фінансового та податкового регулювання взаємної з державою, місця прав, обов'язків членів кредитів у системі своєї спілки, оптимізації розмірів внесків, обертів грошового капіталу, ефективного використання кредитів, окреслили перспективи розвитку кредитних спілок.

У квітні і р. обл. організаціям розіслані нами розроблені положення про філії Кредитних спілок. Такі філії є сенс створювати у селах, районних центрах, окремих підприємствах в 25-30 членів, аби уникнути трубоців формування статутної квоти — не менше 50 чл. і проблем довготривалого процесу реєстрації і тим самим прискорити процес кооперативно-кредитного руху. Потім, при активному функціонуванні і підвищенні вітальні потужності, філії можуть і повинні перерости у самостійні Кредитні спілки.

2. Створення центрального правління спеціального грошового фонду сприяння розвитку кредитних спілок «Просвіти». Цей фонд забезпечував би на перших порах грошову підтримку виплати методичної літератури, стипендії виграт (відягнень, фахівців), пов'язаних з заснуванням кредитних спілок при обласних відділеннях «Просвіти», а також їх реєстрацію.

3. Утворення при ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка кредитивих спілок «Просвіти», які би став центром організаційного, правового, науково-методичного та інформаційно-корпоративного за-безпечення, та інформаційно-координаційного ор-гану. Через цей Союз вилічувалось би виконення до загальнouкраїнських та зарубіжних об'єднань кредитивих спілок на засадах просвітівської ідеології і моралі, утвердженої української державності.

Певного оптимізму у цій важливій справі надає позиція президентів нашої держави і Сполучених

Штатів Америки, що сприяли розвитку Кредитних спілок в Україні, які містяться у спільному компоненті, підписаному ім'ям під час перебування президента США Клівтона у Києві. У цей сприятливий час ми повинні вийти з відповідними ініціативами до органів державного управління для одержання певних пріоритетів і пільг оподаткування, правового фінансово-економічного характеру. Особливу увагу слід приділити розподілу і ефективному використанню можливих коштів. Вони повинні використовуватися виключно за цілевим призначенням конкретними організаціями у конкретних регіонах України на конкретні, науково-обґрунтовані практичні програми створення реальних кредитивих спілок з відповідними економічними обрахуваннями, прогнозами, оцінками. Треба уникнути можливого марнотратства коштів на малоекективні всеукраїнські і міжнародні конференції, семінари загальногоХарактеру, друкування друкорядів матеріалів, перевезення членів відповідних делегацій і утримання громілкого бюрократичного апарату. Ефективність діяльності організаторів кредитивих спілок повинна визначатися кількістю створених і юридично зареєстрованих спілок, кількістю членів кредитів, кількістю і сумою виданих кредитів, швидкістю обороту грошових коштів і досягненістю їх використання, сумами одержаних членами дивідендів, кількістю і розміттям наданих послуг, запущеним до кооперативно-кредитної діяльності просвітії і їх симпатізантів, особливо молоді. За таких умов ми зможемо прийти до висновку, що наша організація виконує основні статутні завдання — через просвітівські кредитні спілки, через економічні інтереси залучаємо маси до просвітівської культури, моралі, духовності.

Роман ДЯКІВ,
кандидат економічних наук

Москви». Яка ж мука жити й дихати серед цього проклятого болота!

«Четверта влада» безсorомно і майже основним своїм складом вийшла на звичне своє торжище і для початку вирішила продати правильне оголошення часу.

У радіосфері знову запахло «общепонятною епохою», «общечеловеческими ценностями». А сіро-чорвоні люди знову заговорили «о потерянні великої родине», «о советском патріотизме».

Одна необережна фраза, а зірвала важке покривало, за яким ховалася сірість і пітьма, отруєні бацилами українофобії, породжена імунодефіцитом національної і просто людської гідності.

Емма кинулася у справжню атаку на колег, на керівництво. Влаштували і її невеликий «показовий спектакль». Проаналізувати «усі недоробки», вказали на «листи трудящих», що вкрай обурені йї передачами.

Кажуть, що тоді вже був складений список тих, хто підлягав негайному звільненню, як такі, що заважають історичному процесу становлення незалежної України. Вона стояла перед ними при вході в приміщення Держтелерадіо і якимсь роз'ятреним поглядом дивилася на що наелектризовану агресивну юрбу і все смікалася спуститися до народу й поговорити. Ми відмовляли її й переконували, що цього не варто робити. І все ж сутінка сталася. На Хрестатику п'яненькі комсомолки 40-50-х років оточили її і з відбірною «общепонятною» лексикою рушили на «руховку-блайдерівку», «врага дружби народів»...

«О роде невірний розбещений, — казав Спаситель, бачачи людські гріходіння, — доки буду Я з вами і терпітиму вас».

Як важливо на цьому тяжкому історичному перевалі не озлобитися, не осквернити власну душу і не впустити в неї зневірю.

Як важливо не опуститися до всеядності натовпу, до його трагічної дальтонії. І як безмірно важко знайти до нього у своєму серці співчуття. Підняться над його вимореним духом, злобою, його поганським поклонінням велетенському людоморському, імперському капищу, в якому понад 70 літ діялися моторошні жертвоприносіння червоним бісам, і яке той охлос ще й досвід називає вітчизною.

А вона знаходить до нього співчуття. Допізна сидить у своєму кабінеті завалена листами, читає й зітхне. Часто болить серце, іноді вона й зовсім підводить. Бо давно стало неначе тією всеукраїнською трасою, якою ходить і біль малої людини, і біль великого народу, і зраненого краю. Ходить українська доля й українська душа. Шукає у неї розради, гріється, воскресє й росте коло неї. Бо десь там, на своїх Небесних левадах, де ангели виблиють полотно, Господь висвітлив і її Душу до срібного слява. Ось тому вона із впертістю й запопадливістю катожина-плугаря розорює важку, густо засіяну бур'яними ниву і сіє зерно великого засіву. До Бога. До України. І вони неодмінно зайдуть у якесь неблизьке літо. І похідно. Вони виникнені добра українського Раю. І хтось запевнятиме, що так було завжди, що Раї панував в Україні ще від Адама. Дай Боже, щоб так сталося.

А поки-що — тяжка межа від пекла до чистилища. І Емма одна із них, хто силкується її вкоротити. Словом Любові. Во навіть тоді у ранній рік Божого світу все розпочалося із Слова, яке «було Бог». І світ Господньої України, яка вирвалася з пазурів «благородного звіра», теж розпочався із слова Правди, Любові. Вона одна із найперших принесла його до вимореного народу і зраненого Краю.

Лише якесь дещо імен залишилось у її пам'яті. Лише небагатьох відбере Вічність у свій ковчег... І не

З давніх давен астрологи помітили відповідність територій і народів, які їх населяють, до знаків Зодіака. Тобто, якості знаку Зодіака, якій енергетично резонує з відповідною територією, відбуваються на характері ландшафту і характері народу — через енергетичну взаємодію Космосу і Землі.

Думки астрологів щодо приналежності до того чи іншого знака яко-небудь території, буває, різняться, але, що стосується України, то тут астрологів всіх часів після Птоломея одностайні: Україна — Телець. Хоча сам Клавдій Птоломей «надав» Сарматії величезний території від Віслі до Уралу, або навіть і далі на схід, — знак Водолія, його колеги потім уточнили: Південно-західна Сарматія, або Скітія (у вузькому смислі вживання цього топоніму), як називали територію сучасної України навіть через тисячу років після Птоломея, це — Телець.

Дійсно, характер українського народу має яскраво виражені тельцівські риси. Наши далекі предки поклонялися Велесу — покровителю скотарства і багатства, а цим, астрологічно, завідує Телець. Телець також сприяє землеробству. Наши предки називали себе «Даждьбожими онуками», щодля «тельців» природно, бо IV-й зодіакальний знак від Тельця — Лев — сонячний знак, а Даждьбог — бог Сонця. Велике пошанування мав також і Перун, зв'язаний з Юпітером, який астрологічно є володарем Стрільця — це для Тельця VIII-й знак, якого він «боїться», а тому старається зміловити, а з іншого боку Юпітер-Перун є володарем знака Риб — це XI-й знак від Тельця, і тому впливає на свободу, допомогу і здіснення надій тельцівського народу.

Автохтонне населення за своїми рисами тотожне до території Народ, який переселився з регіону, що має інші енергетичні якості, деякий час — протягом кількох поколінь — ще зберігає свої колишні риси, поступово їх втрачаючи і набуваючи нових, які відповідають енергетичній території проживання.

Характер держави також відповідним чином пов'язаний з характером території, на якій ця держава виникла і існує, хоча вона має свій гороскоп (за моментом зачинення), який відображує умови і обставини існування та еволюції держави, характер космічних впливів, але на певний період часу, значно менший, ніж той, який описується гороскопом території чи етносу (а вони мусят існувати), як більш глобальними. Але побудова повного гороскопу, наприклад, етносу, тобто знаходження моменту ініціації етносу Космосу, — завдання надзвичайно важке, хоча в шій кнізі робляться подібні спроби (див. Україну від 832 р. та Росію від 1156 р.).

Сучасна держава Україна охоплює майже всю територію природного розселення українського етносу, яка майже повністю співпадає із знаковою територією Тельця. Тельцівський регіон Європи простягається від Карпат і верхів'їв Віслі до Дону (антині географії вважали Дон кордоном Європи, відчуваючи, що по той бік Дону — енергетично інша територія). Згадаймо тут слова з українського гімну: «від Сяну до Дону». Що ж менше східна межа тельцівської території проходить вододілом Дона та Сіверського Дніпра. Північний кордон тельцівської території проходить вододілом лівих приток Дніпра та Сіверського Дніпра, з одного боку, і Дону та Окою — з іншого, тобто по Середньоруській височині (Птоломей саме її називав Рипійськими горами; шкава паралель: лавніоруське місто Ропеськ у Сіверській землі). Далі на захід кордон «від сіка» верхів'їв Десни (південні низини Брянської області — це споконвічні українські землі з містами Стародуб, Погар, Почеп, Трубчевськ, бо далі на північ були вже землі віятичів і радищів; тут також межа Зарубінської та інших археологічних культур) і проходить пониззям Сожу і Прияттю.

Відмітимо тут, що Кубань — тельцівський субрегіон іншої знакової території (переселення туди українців не можна називати природним, бо це була міграція, організована правителями Росії, хоча те, що туди переселяли саме

АСТРОЛОГІЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

У ВИДАВНИЧОМУ ЦЕНТРІ «ПРОСВІТА» НЕЗАБАРОМ ПОБАЧИТЬ СВІТ КНИГА В. МОСКОВЧЕНКА «КАРМА УКРАЇНИ». ПРОПОНУЄМО ВАШІЙ УВАЗІ, ШАНОВНІ ЧИТАЧІ, ОДИН ІЗ РОЗДІЛІВ КНИГИ УКРАЇНСЬКОГО АСТРОЛОГА

українців, не є випадковим).

Під впливом Тельця перебуває і Молода, хоча це, як здається, з тельцівським субрегіоном ілліро-фрако-дакійського регіону.

Саме регіональному поділу України і присвяченій розділ.

Якщо територія України є певною цілістю, то вона, за принципом дванадцять річності, повинна поєднувати в собі 12 регіонів (субрегіонів), які відповідають дванадцяти знакам Зодіака. Кожен знак по-своєму «забарвлює» відповідний регіон на додаток до загальних тельцівських рис.

І лісно, на території України історично склалася саме 12 основних регіонів. Аналізуючи історію України (і дін інших наук), їх неважко виділити. Межі регіонів нерізкі (перехід якостей від знака дознається плавний), але відчутні, виражені. Межі князівських земель часів Кіївської Русі, полків часів Гетьманщини, губерній часів Російської імперії, сучасних областей переважно проходили і проходять по природних — астрологічних — межах регіонів, які також співпадають з ландшафтними межами: лісів, лісостепу, степу, проходять по ріках або вододілах.

Індентифікації регіонів допомагають геральдика і іномастіка (топо- і підроміка). Адже один з основних законів Всесвіту, який лovedено астрологію, — це не є випадковим.

Астрологи, звичайно, щоб відмінити розрізненість між територіями, або країнами, які «стоять» під одним зодіакальним знаком, відділяють також планету, яка справляє на країну найближчий вплив.

Для України таких спроб не було. Однак провідною планетою для України слід визнати Нептун. На це вказує не тільки історичний герб — тризуб, але й такі нептунські риси, як писенництво, музичність народу, а також мрійливість, причому мрії для українця — як відлушина, спосіб втечі від дійсності, він не поспішає мрії свої втілювати в життя, бо занадто конкретні і практичні Нептун не дозволяє такому стилю, практичному етносу побудувати відповідну державу (основна якість — розмивання), адже Нептун виходить етносу в цілому на більш високий духовний рівень.

І астрологічний аналіз історії України підтверджує значний вплив Нептуна на Україну. Таким чином, Україна — це, перш за все, Телець з Нептуном.

(Зазначимо, що кожен регіон також повинен ділиться на 12 частин, але це вже — значно слабкіші фонові впливи, і це, можна сказати, є вже завданням астрологічного краєзнавства.)

Коли кинути погляд на карту України, то регіон Овна просто кидастися у вічі: із межиріччя Дніпра і Буга вилітається бараняча голова. Овен — знак початку, і цей регіон, окрім того, що має наліт багато населених пунктів, назви яких починаються з «ново-» є одним з місць зародження цивілізації у Надчорномор'ї (згадаймо Геродотів опис Скітії). В часі виникнення Кіївської Русі тут жили улучі, або уличі («углом» називалася місцевість між двома ріками, або по вигину ріки — в даному випадку Дніпра) — синонімічне значення має слово «луга»). Регіон попадає в XII-й солярний дім (с. д.), осіклики Овен — це дванадцятий знак від Тельця, тому потім надовго відходить у тин, виступаючи як місце зіткнення з кочівниками, і починає граничити з рівнинами Січі, становленням українського козацтва. Дванадцятий с. д. — дім усамітнення, вигнання, а Овен — знак воївничий, знак, що

штовхає до боротьби.

В цьому регіоні — родовище залишеної руди (ще за античних часів Кам'янське городище було центром ковальського ремесла у Скітії), край розвиненої металургії і металообробної промисловості: Дніпрорудненськ, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Нікополь, Кіровоград, Кривий Ріг (яка овінська назва!), тут центри автомобілебудування: Запоріжжя і Кременчук (на кордоні з сусіднім субрегіоном), а також суднобудування: Миколаїв і Херсон — все це овінські «справи».

Історична назва — Ніз.

Південно-західний кордон регіону проходить по ріках Південному Бугу і Сінюсі, а північний — повисотам Придніпровської височини (практично по кордону сучасних Кіровоградської та Черкаської областей). На сході вплив Овна поширюється на певну частину лівобережжя — до річки Вовчої, ніби «ргіг» цього барана «простромує» Дніпро в районі бувших порогів (в давні часи пороги обмежали річки Самара, Вовча, а далі через р. Коню — в Дніпро, або через р. Молочну — в Азовське море).

Тут варто висловити гіпотезу щодо розв'язання однієї з загадок Геродотової Скітії: які ріки Геродот називає Пантикапом, Гілакром і Герром. На думку историка Б. Рибакова, Пантикап — це Вореска, із цим є багато підстав погодитись. А щодо інших рік, то схоже на те, що Геродот перепутав з торгівельними комунікаціями Тоді Гілакріп — це Конка (так ідентифікує і більшість істориків), і сама назва («гілла» — кінь) підтверджує такий висновок. В деяких інших античних джерелах вказується, що Гілакріп удається в Карпінську затоку, а це, здається, просто згадка про інший комунікаційний напрямок — з Конкою в Каланчак. Найбільшу трудність для істориків викликала ідентифікація Герра. За Геродотом Герр витікав з Дніпра поблизу порогів і впадав в Азовське море (Меотиду). Звичайно, однієї ріки з таким «маршрутом» не могло бути. Але ж це шлях по Самарі, Вовчої, Гайчуру і далі, через недовгий волок, по ріці Молочній Птолемея на своїй маті називав Герром саме Молочну.

За Дніпром, у південному напрямку, регіон Овна плавно переходить у інший марсіанський регіон.

Регіон Тельця — ядро України — Поросся Це — віток Русі, основна частина древньої Кіївської землі. На сході обмежений Дніпром, на південному заході межує з Поділлям по висотах Придніпровської височини. Західну межу впевнено провести важко, що й не дивно: там регіон Риб, який проявляє свою розмітість і невизначеність. Межа пролягає десь вододолом річок Тетерів та Ірпінь, або просто по останній, босе за Ірпінню починається ландшафтний регіон Полісся, починалася в давнину деревлянська земля. Поросся — стародавній сільськогосподарський регіон — центр Трипільської культури, однієї з найдавніших цивілізацій світу, а в пізніші часи — центр Чорноліської, скито-екзотікою (за Геродотом, цю територію займали скити-бористені, бо ж скити-орачи — історики сучасності по-різому тлумачать повідомлення Геродота), Зарубинецької, Черняхівської культури. За часів початку Кіївської Русі тут жили поляни. Тут стоїть Київ, хоча — і це характерно для столиць важливих центрів — виник заснованою віддалі від річки.

Регіон Близнюків — Причорномор'я — сучасна Одеська і західна частина Миколаївської області — від Південного Бугу до Дунаю. Одесити ма-

ють виражені близнюківсько-тельцівські (як II-й — тельцівський с. д.) риси: контактність, гумор, навички до комерції. Через тей регіон завжди велася жива торгівля з сусідніми і далі країнами, як наприклад, скітська торгівля із західним регіоном — близнюківському — березі Дніпровсько-Бугського лиману. Близнюки — знак подвійний, і цей регіон виразно ділиться на два — від Бугу до Дністра і від Дністра до Дунаю. Ріка Дунай теж виконує важливу комунікативну роль. Одеса в минулому була багатим містом, і надалі буде місцем накопичення капіталів.

Регіон Рака — лівобережжя середнього Придніпров'я — історична Переяславська земля. До її території історично прилягають і міста Прилуки (нині в Чернігівській області) та Ромни (Сумська обл.). На рівні регіон межує з Сіверською землею по вододілу Десни-Сейма та лівих приток Дніпра, а на заході і півдні межа регіону майже співпадає з кордоном Полтавської області.

Територія регіону низинна (на відміну від правобережної «тельцівської»), з численними повноводними річками — Трубіж, Суїт, Сула, Песел, Ворскла, Оріль — з широкими заплавами і густою зрошувальними каналами (Рак — знак води, причому води присної, і теж знак плодоної). Рак зв'язаний з давніною, з корінням нації, тому тут не випадково знаходиться Більське городище (площа його величезна: понад 40 кв. км), яке оточують з містом Гелоном античних авторів (правдоподібно, що Гелону «Велесової книги»), і цей край найменше на лівобережжя України піддався русифікації, а полтавська говірка покладена в основу української літературної мови. Ці відомості — Рак і III-го с. д. — виразно проявляються в літературі: згадаймо Котляревського — одного з основоположників української літератури, Гоголя (Сорочинський ярмарок можна розглядати як астрологічний символ регіону), великого гуманіста Короленка, і вагали тут народилися, жили і писали про цей край багато з літераторів.

Край Лева — Галичина. Відразу постає в уяві золотий лев, що відирається на скелю — герб Галицького князівства, згадується і місто Львів. Золото пов'язане з Сонцем і Левом, і топонімами цього регіону відповідні: ріки Золочівка, Золота Ліса, Золота, місто Золочів. Місто Бурштин також з цього ряду, бо бурштин зв'язаний з Сонцем. Лев — знак влади (парцької або князівської), тому не випадково назви населених пунктів: Княжполь, Княже (дівчі), Княжий Міст.

Лев — знак горлий, а жителі якого саме регіон України в більшості своїх в неподаліку минулому не соромилися називати себе українцями? Звичайно ж, галичани. Лев зв'язани